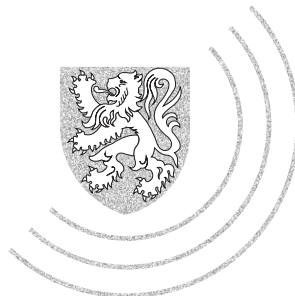

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

17 december 2003

ONTWERP VAN DECREET

op de begraafplaatsen en de lijkbezorging

VOORSTEL VAN DECREET

– van de heer Patrick Lachaert –

**houdende wijziging van artikel 15bis van de wet van 20 juli 1971
op de begraafplaatsen en de lijkbezorging**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Huisvesting en Stedelijk Beleid
uitgebracht door mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jan Penris.

Vaste leden :

de heer Bart De Smet, mevrouw Veerle Heeren, de heren Boudewijn Laloo, Mark Van der Poorten ;

mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, mevrouw Dominique Guns, de heren Cis Schepens, Francis Vermeiren ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Jan Penris, Christian Verougstraete ;

de heren Carlo Daelman, Marcel Logist ;

mevrouw Vera Dua ;

de heer Dirk De Cock.

Plaatsvervangers :

mevrouw Sonja Becq, de heren Carl Decaluwe, Jan Verfaillie, Johan Weyts ;

de heren Julien Demeulenaere, Peter Gysbrechts, Patrick Lachaert, Stefaan Platteau ;

de heer Filip Dewinter, mevrouw Marijke Dillen, de heer Frans Wymeersch ;

de heer Dany Vandenbossche, mevrouw Josée Vercammen ;

Mevrouw Ann De Martelaer ;

de heer Jan Loones.

Zie :

1864 (2003-2004)

– Nr. 1 : Ontwerp van decreet

– Nrs. 2 tot 5 : Amendementen

– Nr. 6 : Verslag over hoorzitting

Zie ook :

1365 (2002-2003)

– Nr. 1 : Voorstel van decreet

– Nr. 2 : Verslag over hoorzitting

INHOUD

	Blz.
1. Inleidende toelichting door de heer Paul Van Grembergen, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken	4
1.1 Situering	4
1.2 Kernelementen van de federale wet die worden behouden in het ontwerp van decreet	4
1.3 Wijzigingen inzake het beheer van begraafplaatsen en crematoria	5
1.4 Wijzigingen inzake lijkbezorging	6
1.5 Inwerkingtreding	8
2. Toelichting van het voorstel van decreet door de heer Patrick Lachaert	8
3. Algemene bespreking	8
3.1 Algemene tussenkomsten en appreciatie	8
3.2 Publieke versus private taken	9
3.3 Bovengrondse begravingen	10
3.4 Opgravingen	11
3.5 Bijplaatsen van asurnen op bestaande graven	11
3.6 Onderhoud van monumentale graven	11
3.7 Lijkomhulsels	11
3.8 Vervoer van lijken	12
3.9 Inplantingplaats van crematoria	12
3.10 Bestemming van de as van een gecremeerde overledene – wilsbeschikking	13
3.11 Levenloos geboren kinderen	16
3.12 Andere aandachtspunten	17
4. Artikelsgewijze bespreking	17
5. Eindstemming	23
TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE	24

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Huisvesting en Stedelijk Beleid besprak op 2 december op 4 december en op 9 december 2003 het ontwerp van decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging. In het kader van het ontwerp van decreet werd op 27 november 2003 een hoorzitting gehouden met deskundigen uit de sector. Het verslag hiervan is opgenomen in *Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004*, nr. 1864/6.

Het ontwerp van decreet werd in samenhang besproken met het voorstel van decreet van de heer Patrick Lachaert houdende wijziging van artikel 15bis van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging (*Parl. St. Vl. Parl. 2002-2003*, nr. 1365/1). Dit voorstel van decreet kwam reeds in de commissie aan bod op 14 en op 28 januari 2003. De verdere bespreking ervan werd toen uitgesteld omdat de minister van Binnenlandse Aangelegenheden aankondigde dat er een globaal ontwerp van decreet op de begraafplaatsen en lijkbezorging werd voorbereid. De inhoud van het voorstel van decreet werd uiteindelijk in het ontwerp van decreet overgenomen.

1. Inleidende toelichting door de heer Paul Van Grembergen, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken

1.1 Situering

De minister merkt op dat de commissie naar aanleiding van de hoorzitting met enkele rechtstreeks betrokkenen (de vertegenwoordigers van de ambtenaren van de burgerlijke stand, van de begrafenisondernemers en van de publieke crematoria) reeds kennis heeft kunnen maken met het ontwerpdecreet van de Vlaamse regering op de begraafplaatsen en de lijkbezorging.

De minister stelt dat eigenlijk elke Vlaming rechtstreeks betrokken partij is. Sinds de problematiek van de begraafplaatsen en de lijkbezorging door de Lambermontakkoorden een gewestelijke bevoegdheid is geworden, hebben talloze individuele burgers de minister over deze materie aangesproken, zowel mondeling als schriftelijk. Onderwerpen als de dood, overlijden, begrafenis en crematie doen de mensen stilstaan bij de essentie van het bestaan. Het vraagt respect, ingetogenheid en de waarachtige mogelijkheid tot verwerken van het verdriet. Dood en overlijden is ook gesitueerd in een globale funeraire cultuur, die zoals alle vormen van cul-

tuur enerzijds diep geworteld is in tradities, maar anderzijds ook nooit onveranderlijk is.

Dood en overlijden geven soms ook, jammer genoeg maar onvermijdelijk, aanleiding tot bitterheid of tot disputen tussen nabestaanden. Geen enkele wetgeving, hoe uitgewerkt ook, zal in staat zijn om disputen tussen mensen te doen ophouden. Het moet wel de bedoeling van politici zijn om een rechtvaardige en redelijke wetgeving tot stand te brengen. In dit opzicht is de huidige wetgeving, die moeilijk leesbaar is geworden door de vele wijzigingen, voor verbetering vatbaar. De Vlaamse regering heeft dan ook op initiatief van de minister een ontwerp van decreet terzake goedgekeurd en ingediend bij het Vlaams Parlement.

1.2 Kernelementen van de federale wet die worden behouden in het ontwerp van decreet

De huidige wet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging dateert van 1971 en is ettelijke malen gewijzigd. Tevens bestaan er talrijke uitvoeringsbesluiten. De vandaag bestaande wet regelt twee zaken :

- de oprichting en het beheer van begraafplaatsen en crematoria, inclusief de problematiek van de concessies ;
- enkele bepalingen inzake de lijkbezorging (het betreft de kisting van lijken, het lijkenvervoer, het begraven en cremeren zelf, de graven, asurnen en columbaria).

Het voorliggende ontwerpdecreet behoudt op juridisch-technisch vlak de structuur van de wet. Immers, ook het ontwerpdecreet bevat een hoofdstuk over begraafplaatsen en crematoria, een hoofdstuk over de lijkbezorging. Een kort derde hoofdstuk regelt enkele slotbepalingen.

Inhoudelijk werden drie kernelementen en uitgangspunten van de vandaag bestaande wet behouden :

- ten eerste de principiële wens tot eerbied voor de overledene en zijn of haar nabestaanden. De Vlaamse regering wil dit uitgangspunt nog verder concreet gestalte geven ;
- ten tweede de grote mate van gemeentelijke autonomie in deze beleidssector. Het lokale bestuursniveau is het best geplaatst om invulling te geven aan bijvoorbeeld de inrichting van begraafplaatsen, de eventuele toekenning van con-

cessies en de modaliteiten hieromtrent. Dit decreet betuigt groot respect voor de gemeentelijke autonomie en de lokale beleidskeuzes. De pendant hiervan is dat regelingen over begraafplaatsen kunnen verschillen van gemeente tot gemeente ;

- het derde uitgangspunt dat wordt behouden is de precieze afbakening van de verantwoordelijkheid van de publieke overheid (met name de lokale overheid) en de private sector (met name de begrafenisondernemers). Hierover werd tijdens de hoorzitting tussen de betrokkenen een vinnig debat gevoerd.

De minister doet opmerken dat dit decreet tot stand is gekomen na uitvoerige raadpleging van en met medewerking van alle betrokken partijen. Er was voortdurend overleg met alle betrokkenen en dat zal ook het geval zijn bij het opstellen van de uitvoeringsbesluiten. Het is de wil geweest van de wetgever, en nu ook van de Vlaamse regering, dat enkel gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden begraafplaatsen en crematoria kunnen oprichten en beheren. Daar waar dit voor begraafplaatsen niet wordt gecontesteerd, betwisten sommige afgevaardigden van de begrafenissector dit uitgangspunt wel voor de crematoria. De minister wil hierover duidelijk zijn. Het is aangegeven dat de publieke (lokale) overheid crematoria beheert. Dit biedt de grootst mogelijke garantie dat crematies gebeuren met de nodige sereniteit en met de aan de overledenen verschuldigde eerbied. Ook de Hoge Raad voor Binnenlands Bestuur bevestigde dit principiële uitgangspunt. Indien de crematie niet correct zou verlopen, dan is hierop toezicht mogelijk.

Het publieke beheer van crematoria, zo stelt het vandaag geldende koninklijk besluit en zo staat het vermeld in de memorie van toelichting bij het ontwerpdecreet, behelst naast de eigenlijke crematie en de ruimte waar het lijk wordt verbrand, die zaken die hier onmiddellijk bij aansluiten, met name :

- de ontvangst van het lijk ;
- het voorzien in een wachtkamer voor de nabestaanden ;
- het voorzien in een lokaal voor de overhandiging van de as ;
- het beheer van de ruimte voor een plechtigheid, waarbij afspraken met derden mogelijk zijn voor wat de eigenlijke plechtigheid betreft. De

plechtigheid in het crematorium is een loutere mogelijkheid voor de nabestaanden, geen verplichting. De publieke beheerder moet garanderen dat alle mogelijke levensbeschouwingen van de ruimte gebruik kunnen maken, indien de nabestaanden dit wensen.

De minister merkt op dat in de memorie van toelichting bij het ontwerpdecreet enigszins ongenueanceerd, en dus onjuist, staat dat alle andere activiteiten (benevens de genoemde) die verband houden met het cremieren, geen publieke taken zijn die behoren tot de taakstelling van een crematorium. Dit is juist in zoverre het niet de bedoeling kan en mag zijn dat de publieke crematoria de ganse keten van het begrafenisgebeuren voor hun rekening nemen. Nabestaanden moeten zelf de uitvaart kunnen organiseren op de manier die zij wensen en hiervoor kunnen ze een beroep doen op de diensten van een begrafenisondernemer.

De publieke verantwoordelijkheid in dit domein behelst de serene behandeling van het crematiegebeuren en hetgeen daar onmiddellijk bij aansluit. De beherende gemeente of het intergemeentelijk samenwerkingsverband kan bijvoorbeeld, op de fysieke plaats van het crematorium, nog in een andere ruimte voorzien, bijvoorbeeld voor een bijeenkomst van nabestaanden na de crematie. Wanneer dit het geval zou zijn, dan kan dit echter in geen geval verplichtend worden opgelegd als een onderdeel van de crematie. ‘Koppelverkoop’ door de beherende gemeente of intergemeentelijk samenwerkingsverband kan in geen geval. De nabestaanden moeten hier de volledige vrijheid behouden.

1.3 Wijzigingen inzake het beheer van begraafplaatsen en crematoria

Niettegenstaande het overnemen van belangrijke uitgangspunten van de huidige wet, zijn in het voorliggende ontwerp van decreet toch een groot aantal wijzigingen aangebracht. Wat betreft het beheer van begraafplaatsen en crematoria zijn er twee belangrijke wijzigingen.

Ten eerste wordt de minimumtermijn gedurende dewelke een graf of een asurne zonder concessie moet worden bewaard, verlengd van 5 tot 10 jaar. Daarna kan de gemeente het graf of de asurne desgewenst verwijderen. Dat reeds na 5 jaar graven of asurnen kunnen worden ontruimd, vindt de minister bijzonder vroeg na het overlijden. Dat is vaak pijnlijk voor de nabestaanden. Bovendien zijn lijken na 5 jaar vaak nog niet volledig ontbonden. De verlenging van de periode tot 10 jaar lijkt de

Vlaamse regering redelijk en tegemoetkomend aan de bekommernis van de nabestaanden.

De minister is ervan op de hoogte dat sommigen tijdens de hoorzitting waarschuwen dat de verlenging van de termijn aanleiding zou kunnen geven tot plaatsgebrek op bepaalde begraafplaatsen. Hij wil de vrees voor ruimtegebrek toch nuanceren. Crematies komen steeds veelvuldiger voor en asurnen in columbaria vereisen merklijk minder plaats dan begravingen. Gemeenten moeten creatief omspringen met de ruimte binnen hun begraafplaats. In enkele gevallen zal misschien een nieuwe begraafplaats noodzakelijk zijn.

Ten tweede is in het ontwerp van decreet de procedure van verwittiging van nabestaanden bij het ruimen van een graf zonder concessie of bij het aflopen van een grafconcessie, eenvormig gemaakt. Er is gestreefd naar een hanteerbare procedure die de nabestaanden in elk geval de kans biedt tot kennisgeving van de intenties van de lokale overheid. In sommige gevallen, met name bij de voormalige eeuwigdurende concessies, dienen nu de vaak zeer moeilijk op te sporen nabestaanden na zovele jaren nog persoonlijk te worden verwittigd, wat administratief een helse opdracht is. Anderzijds, bij graven zonder concessie, is de bekendmaking van een geplande verwijdering minimaal : een aankondiging aan de begraafplaats van enkele weken volstaat wettelijk. Heel wat nabestaanden werden zo onverwacht met de verwijdering van het graf van een dierbare geconfronteerd. De nieuwe procedure voorziet zowel aan de ingang van de begraafplaats als aan het graf (of groep van graven) zelf in een aanplakking van de geplande verwijdering (of van het ten einde lopen van de concessie) gedurende minstens één jaar. Op die wijze is steeds een Allerheiligendag in de bekendmakingsperiode begrepen. Nabestaanden worden dus op een redelijke en eenvormige wijze geïnformeerd over de intenties van de lokale overheid.

Inzake het beheer en de ruimtelijke inrichting van de begraafplaats én inzake het eventueel verlenen van concessies, blijft de lokale overheid, zoals vandaag, de verantwoordelijke overheid. De lokale overheid bepaalt ook de modaliteiten van de concessies.

Andere wijzigingen inzake het beheer van een begraafplaats die zijn opgenomen in het ontwerpdecreet zijn de volgende :

- het expliciet inschrijven van de kosteloosheid van een begraafplaats en een plaats in een columbarium voor de inwoners van de gemeente.

Dit is reeds door de rechtspraak verworven maar staat niet expliciet in de huidige wet ;

- het niet langer voorzien in een procedure die de ontruiming van een globale begraafplaats mogelijk maakt zonder beslissing van de gemeenteraad ;
- nieuwe private begraafplaatsen zijn en blijven verboden. De weinige bestaande particuliere begraafplaatsen hoeven niet te worden ontruimd ;
- de verplichting voor de gemeente tot het opstellen van een lijst van graven van lokaal historisch belang.

Voor dit laatste wil de minister vanuit zijn bevoegdheid voor het monumentenbeleid aandacht vragen. Begraafplaatsen worden soms in hun geheel beschermd omwille van hun cultuur-historische waarde in het kader van het Vlaams decreet op de monumenten en landschappen. Sommige graven zijn echter van lokaal belang en kunnen beschouwd worden als kleine onroerende erfgoedelementen. De gemeente dient hier een lijst van op te maken en deze graven gedurende minstens 50 jaar te onderhouden. Voor dit onderhoud zal binnenkort een subsidie kunnen worden aangevraagd.

1.4 Wijzigingen inzake lijkbezorging

Ook inzake de lijkbezorging verdwijnen met dit ontwerp van decreet enkele verouderde bepalingen uit de wet en wil de Vlaamse regering haar doelstelling tot eerbied voor de overledene en de nabestaanden honoreren en hen, in zoverre de decreetgever dit zou kunnen, een sereen kader bieden voor het beleven en het verwerken van verdriet. Tevens werd in de diverse bepalingen respect opgebracht voor de funeraire cultuur, zonder dat culturele veranderingen zouden worden uitgesloten.

Iedere persoon heeft vandaag de mogelijkheid om tijdens zijn of haar leven de wijze van lijkbezorging (begraving of crematie) zelf te bepalen, met name bij de notaris of bij de burgerlijke stand. Door het ontwerp van decreet kan iedereen naast de wijze van lijkbezorging ook bij leven bepalen volgens welke eredienst of welk ritueel zijn of haar uitvaart moet gebeuren.

Omtrent levenloos geboren kinderen heeft de Vlaamse regering geoordeeld dat vanaf 12 weken zwangerschap, op verzoek van de ouders, deze kin-

deren begraven of gecremeerd kunnen worden. Hier ligt vooral de bekommernis aan ten grondslag om ouders te helpen hun verdriet te verwerken. Als een begrafenis of crematie hiertoe kan bijdragen, moet dit kunnen. Over het aantal weken zwangerschap dat noodzakelijk is, zou men kunnen discussiëren. Sommigen hebben tijdens de hoorzitting gepleit om helemaal geen termijn in te voeren. Anderen willen een termijn die meer bedraagt dan 12 weken. De discussie over de termijnen lijkt de minister ondergeschikt aan een extra mogelijkheid die hier geboden wordt aan ouders om hun verdriet te verwerken. De termijn van 12 weken is geïnspireerd op de bestaande termijn vanuit de wetgeving inzake zwangerschapsonderbreking.

Het in de huidige wet voorziene gemeentelijk monopolie op lijkenvervoer wordt afgeschaft. Het is wel de bekommernis van de Vlaamse regering dat het vervoer van lijken op een serene en aanvaardbare manier gebeurt. Een speciale lijkwagen (de “corbillard”) is hiervoor geschikt.

De Vlaamse regering stelt voor om het gebruik van een doodskist bij een begrafenis niet langer te verplichten. Een ander lijkomhulsel kan ook, voor zover zowel de hygiëne tijdens het vervoer van het lijk als de ecologische afbreekbaarheid van het lijkomhulsel gegarandeerd zijn. In een uitvoeringsbesluit zullen hieromtrent de nadere technische criteria uitgewerkt worden. Tijdens de hoorzitting vorige week is overigens gebleken dat niet alleen Israëlitische of islamitische gelovigen een ander lijkomhulsel wensen. Ook anderen hebben hier reeds, vanuit ecologische of emotionele redenen, om gevraagd.

Vandaag is, wat betreft het begraven, het begraven in een kuil de regel. Grafkelders worden in sommige gemeenten niet toegestaan. Bovengronds begraven is wettelijk niet zonder meer mogelijk. Persoonlijk staat de minister positief tegenover grafkelders, in de mate dat een goed verluchte grafkelder de propere ontbinding van een lijk bevordert. Ook het bovengronds begraven kan mooie grafmonumentjes opleveren en is in sommige streken, bijvoorbeeld in streken met een zeer natte ondergrond, zelfs noodzakelijk. Het ontwerp van decreet voorziet deze drie vormen van begraven, maar stelt wel duidelijk dat wanneer eigen inwoners willen begraven worden in een grafkelder of in een bovengronds graf, de meerkosten hiervan door de gemeente op de nabestaanden kunnen verhaald worden. Dit is een uitzondering op het principe van de kosteloosheid van de begraafplaats voor de eigen inwoners.

Emotioneel geladen is het onderwerp van de asbestemming na een crematie. Het ontwerp van decreet voorziet als nieuw element dat, in de gevallen dat er geen geschreven wilsbeschikking bestaat van de overledene over de plaats van bewaring van de asurne, enkel de echtgenoten en de aanverwanten in de eerste graad, een symbolisch gedeelte van de as op eenvoudig verzoek mogen meenemen. De publieke beheerders van het crematorium staan in voor de uitvoering van deze bepaling. Hier kan aansluiting gevonden worden bij tradities waarbij een stukje as van een overleden dierbare in een medaillon wordt bewaard. Ook dit kan een positieve impact hebben op het rouwproces van direct betrokkenen.

Bij de redactie van het decreet is uitgebreid gediscussieerd over de asbestemming. De minister is er zich van bewust dat sommigen, zoals ook gebleken is tijdens de hoorzitting, voorstander zijn van wat genoemd wordt een vrije asbestemming. Hiermee wordt bedoeld dat de nabestaanden vrijelijk kunnen bepalen waar de as zal worden bewaard.

In dit ontwerp van decreet wordt er uiteindelijk niet gekozen voor een vrije asbestemming. Want even veelvuldig en even heftig als er pleidooien van nabestaanden voor vrije asbestemming zijn, zijn er pleidooien tegen. Of zijn er de pleidooien van andere nabestaanden die niet wensen dat iemand van de familie de asurne meeneemt.

De minister pleit voor een ‘wijze’ houding van de overheid, in de wetenschap dat twisten tussen nabestaanden in deze materie, welke oplossing men ook voorstelt, niet vermeden kunnen worden. Om die reden werd er niet geopteerd voor een vrije asbestemming. Iemand kan bij leven bepalen waar zijn of haar as terecht moet komen of wanneer hij of zij wenst gecremeerd te worden. Het is wellicht zo dat deze bepaling in de wet, nu het decreet, nog te weinig bekend is of dat sommige mensen nog wat schroom hebben om dit tijdens het leven op schrift te stellen. Informatie vanuit de overheid over deze mogelijkheid moet misschien geactiveerd worden. Anderzijds, wanneer er geen dergelijke wilsbeschikking is, moet de as blijven uitgestrooid of bewaard worden op de in de wet voorziene plaatsen. Voor de dichtste nabestaanden, althans voor diegenen die het willen, is er nu dus de mogelijkheid tot het meenemen van een symbolisch gedeelte.

Tot slot vermeldt de minister dat de kosten van een lijkbezorging van behoeftigen van wie de nabestaanden niet zijn bekend, gedragen moeten worden door de gemeente waar deze behoefte is in-

geschreven, en niet door de gemeenten (veelal steden) waar deze behoeftige is gestorven.

1.5 Inwerkingtreding

Het laatste artikel van het decreet bepaalt dat het decreet in werking zal treden op de eerste dag van de vijfde maand die volgt op de maand waarin het decreet in het Belgisch Staatsblad is verschenen. Deze tamelijk lange overgangperiode moet alle betrokken partijen – begrafenisondernemers, ambtenaren van de burgerlijke stand, gemeentebesturen, crematoriumuitbaters – de tijd geven om zich terdege op de nieuwe wetgeving voor te bereiden. De Vlaamse regering zelf heeft de ambitie om samen met het decreet het uitvoeringsbesluit in werking te laten treden.

2. Toelichting van het voorstel van decreet door de heer Patrick Lachaert

De heer *Patrick Lachaert* verwijst naar de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging. Artikel 15bis van die wet bepaalt dat elkeen tijdens zijn leven bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn gemeente een verklaring kan afleggen rond de wijze van lijkbezorging. Dat gebeurt momenteel via een formulier overgemaakt door het gemeentebestuur, waarbij de aangifte ingeschreven wordt in het bevolkingsregister en door de ambtenaar van de burgerlijke stand wordt ondertekend voor ontvangst.

Deze verklaring kan echter geen wilsbeschikking bevatten inzake de filosofische of religieuze overtuiging van de betrokkene, waardoor de ceremonie of de plechtigheid die de begraafing of crematie voorafgaat, wordt overgelaten aan de keuze of willekeur van de naaste familie. Indien men iets dergelijks vooraf wenst te regelen, is men afhankelijk van de laatste wilsbeschikking of het testament.

Dit voorstel van decreet wil dat hiaat invullen door in artikel 15bis, § 2, toe te voegen dat ook de keuze van de levensbeschouwing waaraan de begrafenisplechtigheid moet voldoen, kan worden opgenomen in de verklaring die men bij leven terzake bij de burgerlijke stand doet. Onder levensbeschouwing worden alle erkende godsdiensten, de vrijzinnigheid en de niet-kerkelijke overtuiging gerekend.

3. Algemene bespreking

3.1 Algemene tussenkomsten en appreciatie

Mevrouw *Hilde De Lobel* betreurt dat dit belangrijke ontwerp van decreet behandeld wordt in de drukste periode van het parlementaire jaar, met name tijdens de begrotingsbesprekingen. De commissievoorzitter heeft willen ingaan op de vraag van de minister om het ontwerp van decreet nog voor het kerstreces in de commissie af te handelen. Het gevolg is echter dat een aantal geïnteresseerde parlementairen de besprekingen niet hebben kunnen bijwonen of niet de aandacht aan het decreet hebben kunnen geven die ze gewild hadden. Het ware beter geweest het ontwerp van decreet in een minder drukke periode te behandelen. Dit neemt niet weg dat de spreker in het algemeen vindt dat dit ontwerp van decreet een aantal zaken ten goede regelt.

De heer *Dirk De Cock* vindt in het ontwerp van decreet een goed evenwicht terug tussen het respect voor de overledene, diens familie, de gemeentelijke autonomie en de private (economische) aspecten van het begrafenisgebeuren.

De heer *Marcel Logist* merkt op dat het Vlaams Parlement sinds de uitvoering van de Lambertakkoorden het binnenlands bestuur kan structureren op basis van de noden die in het gewest worden gevoeld. De mogelijkheid om de wetgeving op de begraafplaatsen en de lijkbezorging bij decreet te regelen sluit daarbij aan.

Uiteraard gaat het hier om een belangrijke regelgeving vermits iedereen er ooit mee te maken krijgt. Dat is één van de weinige zekerheden die het leven biedt. Omdat het voor de nabestaanden een heel emotioneel moment is, is het uiterst belangrijk dat de regelgeving duidelijk en menselijk is.

De heer *Marcel Logist* is verheugd dat in het ontwerp van decreet een aantal onduidelijkheden in en problemen met de huidige regelgeving worden aangepakt. Hij denkt daarbij aan : de verlenging van de termijn van 5 naar 10 jaar dat een niet-geconcedeerd graf minimaal moet bewaard worden ; het inschrijven van de procedure ten aanzien van de nabestaanden vooraleer een niet-geconcedeerd graf kan verwijderd worden ; het vastleggen in het decreet van de kosteloosheid van het begraven ; de mogelijkheid om bovengronds te begraven ; het registreren van de wil van de overledene met betrek-

king tot het gewenste ritueel in overeenstemming met de levensbeschouwing ; de mogelijkheid om niet alleen in doodskisten te begraven (zij het dat het uitvoeringsbesluit hier nog wel enige onrust zal moeten wegnemen).

De spreker ziet in het ontwerp van decreet dan ook voldoende positieve elementen en zal het voluit steunen.

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* ziet in dit ontwerp van decreet een aanzienlijke verbetering tegenover de bestaande regeling. Een aantal wijzigingen aan de huidige regeling zijn sterk toe te juichen en brengen een veel grotere duidelijkheid dan vroeger het geval was. Dat geldt bijvoorbeeld voor de artikelen 6, 7 en 8 in verband met de concessies. Ook artikel 9 brengt een verbetering met zich mee voor de gemeenten. Wat het geheel van de tekst betreft, is de spreker dus heel tevreden. Het gaat om een duidelijke verbetering tegenover de bestaande regeling.

Mevrouw *Dominique Guns* vindt de voorliggende tekst over deze delicate materie vrij goed. De spreker apprecieert in dit decreet met name dat het heel veel mogelijkheden openlaat en heel weinig verplichtingen oplegt.

De *minister* verklaart veel waardering te hebben voor de serene behandeling van dit delicate onderwerp en het behoedzame woordgebruik dat bij de tussenkomen werd gehanteerd. Hij is verheugd dat er een goede appreciatie is van de inhoud van het decreet.

3.2 Publieke versus private taken

Het ontwerp van decreet verandert volgens de heer *Dirk De Cock* eigenlijk niets aan de sociaal-economische modaliteiten van het begrafenissebeuren. De discussie over het al dan niet privaat uitvoeren van crematies is al gevoerd naar aanleiding van de bespreking van het decreet houdende de intergemeentelijke samenwerking.

De heer *Marcel Logist* merkt op dat een aantal jaren geleden werd besloten om van de oprichting van crematoria een overheidstaak te maken. Voor de bestaande private crematoria werd in een overgangperiode voorzien. In het ontwerp van decreet wordt gesteld dat het enkel gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zijn die crematoria kunnen oprichten. De spreker staat hier volledig achter.

Mevrouw *Hilde De Lobel* vindt daarentegen dat een aantal activiteiten te veel wordt voorbehouden aan de openbare sector. Sommige handelingen worden in dit decreet zeer terecht aan de openbare sector toebedeeld, maar soms wordt hierin te ver gegaan. De spreker vindt de opmerking van de publieke crematoria tijdens de hoorzitting, dat de private sector onzorgvuldig en getuigend van te weinig respect zou tewerk gaan, aanmatigend. Ook de private sector kan met het nodige respect omgaan met de lijkbezorging, terwijl er anderzijds voorbeelden zijn waarin het optreden van de openbare sector van weinig respect getuigt.

De spreker verwijst naar een eigen ervaring met het crematorium van Antwerpen waarbij gemeentelijke arbeiders na de asverstrooiing en in het bijzijn van de familie met slijklaarzen en tuinmachines over de asweide trokken. In een ander voorbeeld werd tijdens een burgerlijke plechtigheid in Antwerpen afscheid genomen van een kaderlid van het Vlaams Blok. De leiding van het crematorium van Antwerpen heeft toen de uitvaartplechtigheid laten leiden door een personeelslid dat gemeenteraadslid was in Antwerpen en dat al grove uitspraken en zelfs fysieke bedreigingen had geuit tegenover het Vlaams Blok. Dat zijn twee voorbeelden waaruit blijkt dat het niet noodzakelijk is dat respect wordt betoond wanneer de lijkbezorging door de publieke sector gebeurt. Omgekeerd zijn er voldoende begrafenissen geweest vanuit de private sector waaruit het nodige respect en gevoel is gebleken.

Om deze redenen zal de Vlaams Blok-fractie een amendement indienen waardoor alle andere diensten dan het werkelijk behandelen en het cremieren, niet meer zouden worden voorbehouden aan de publieke sector.

De *minister* benadrukt dat hij de private sector op geen enkele wijze verdacht wenst te maken. Er is geen enkele reden om aan te nemen waarom die de opdrachten tot een minder goed einde zou kunnen brengen dan de overheid. Evenmin vindt hij het vanzelfsprekend dat het altijd goed zou zijn als de publieke sector een opdracht uitvoert. Het is wel zo dat, wanneer een publieke overheid een opdracht niet met het nodige respect voltooit, er altijd een bestuur is dat ter verantwoording kan worden geroepen voor het niet of onzorgvuldig behandelen van de vastgelegde kerntaken.

De *minister* merkt op dat volgens het decreet het uitbaten van het crematorium een publieke taak is. Daaraan moet een ruimte zijn verbonden om de mensen te ontvangen. Verder moet er in een ruim-

te worden voorzien waarin men, naargelang de geloofsovertuiging, een plechtigheid naar eigen keuze kan inrichten. Ten slotte moet er een plaats zijn waar men de as in ontvangst kan nemen. Dat zijn de publieke kerntaken volgens dit decreet. Het is alleszins niet de bedoeling dat het gehele gebeuren, vanaf het overlijden tot en met de koffietafel, rond de crematoria wordt ingevuld. Die verantwoordelijkheid moet door de familie zelf worden opgenomen. De genoemde kernopdrachten moeten echter wel in de publieke sfeer blijven. De controle op de uitoefening van die kernopdrachten kan gebeuren door de gemeenteraad en het schepencollege, en andere verantwoordelijken.

3.3 Bovengrondse begravingen

De heer *Bart De Smet* vraagt nadere verduidelijking over de in het ontwerpdecreet voorziene mogelijkheid tot bovengrondse begraving. Hij wenst te weten wat het in de praktijk betekent als de lokale besturen binnenkort, na de inwerkingtreding van het decreet binnen een vijftal maanden, geconfronteerd worden met een vraag tot bovengrondse begraving. Zal een en ander in een uitvoeringsbesluit worden geregeld? Kan de minister aangeven hoe dat praktisch moet verlopen?

De heer *Dirk De Cock* stelt dat de meerderheidsfracties het bovengronds begraven als een mogelijkheid willen behouden. Er zal wel een amendement worden ingediend waardoor de verplichting ('moet') door een mogelijkheid ('kan') wordt vervangen. Op die manier wordt de gemeentelijke autonomie gerespecteerd.

Mevrouw *Dominique Guns* stelt vast dat de mogelijkheid tot bovengrondse begraving in het decreet wordt toegestaan. Men laat dat gedeeltelijk over aan de autonomie van de gemeenten. Is het zo dat de gemeenten het moeten toestaan indien het technisch mogelijk is? Op een aantal plaatsen is het niet mogelijk om bovengronds of ondergronds te begraven. Kan de minister verduidelijken in welke mate en onder welke omstandigheden een gemeente een bovengrondse begraving kan weigeren?

De *minister* stelt dat hij in verband met de bovengrondse begravingen de autonomie van de gemeenten wil laten spelen. Gemeentebesturen staan zeer dicht bij veranderende inzichten in de maatschappij, ook ten opzichte van veranderende inzichten inzake de begrafenis cultuur. Het zou volgens de minister niet goed zijn indien men een magnumdecreet zou hebben voorgelegd waarin

men alle mogelijke aspecten vanuit het Vlaamse niveau regelt. Het is integendeel goed dat er met het oog op de gemeentelijke autonomie aan de gemeenten ruimte wordt gegeven voor vormen van appreciatie en beoordeling op basis van een publieke discussie in de gemeenteraad.

De gemeente zal dus de inrichting van de bovengrondse begraving kunnen bepalen. Men kan daarvoor een gemeentelijk reglement opstellen. Aanvankelijk ging men uit van het standpunt dat men de gemeenten zou verplichten in te gaan op een verzoek van iemand die bovengronds wenst begraven te worden. Er wordt nu echter een andere benadering voorgesteld. In het decreet wordt de mogelijkheid tot bovengrondse begraving gecreëerd, maar het zal de gemeente zelf zijn die op basis van een gemeentelijk reglement zal oordelen hoe men dat, eventueel op basis van voorwaarden, zal invullen.

De mogelijkheid tot bovengrondse begraving werd in het decreet ingeschreven omdat ingevolge de bodemsamenstelling en het te groot watergehalte van de bodem van sommige begraafplaatsen, de nodige eerbied voor de overledene niet meer kan worden gewaarborgd. Een gemeente wiens kerkhof zich bevindt op een bodem die een begraving met het grootste respect voor de overledene en diens familie waarborgt en die een optimale ontbinding van het lijk mogelijk maakt, kan dus oordelen dat bovengrondse begravingen slechts in uitzonderlijke omstandigheden worden toegelaten. Het bovengronds begraven kan specifieke kosten teweegbrengen voor de gemeenten. Vermits men uitgaat van het principe dat het begraven zelf gratis moet zijn, moet men opletten dat het bovengronds begraven geen verdoken last wordt die ten koste van de gemeenten valt.

De minister besluit dat de mogelijkheid tot bovengrondse begravingen in het decreet wordt gecreëerd. De invulling wordt aan de gemeentelijke autonomie overgelaten.

De heer *Mark Van der Poorten* vraagt of het bovengronds begraven geen problemen van stedenbouwkundige aard kan doen rijzen.

Het is volgens de *minister* duidelijk dat er een gemeentelijk reglement in verband met de begraafplaats moet bestaan. Daarin staan er – ook op dit ogenblik al – stedenbouwkundige voorschriften. Er staat bijvoorbeeld in hoe groot een monument mag zijn, welke oppervlakte het mag innemen, enzovoort. Dergelijke reglementen worden door de gemeenten zelf uitgewerkt. Als de gemeenten steden-

bouwkundige voorschriften maken in het gemeentelijk reglement in verband met de begraafplaats, dan moeten die voorschriften uiteraard in overeenstemming zijn met de algemene stedenbouwkundige voorschriften. Het kan niet de bedoeling zijn dat er op een begraafplaats een villa wordt gebouwd.

De minister herinnert eraan dat het niet zijn bedoeling is geweest een magnumdecreet uit te werken waarin het gehele begravingen- en lijkbezorgingsgebeuren tot in de kleinste details wordt geregeld. De gemeentelijke autonomie wordt integendeel voor een groot stuk gerespecteerd. Binnen die autonomie kan de gemeente stedenbouwkundige voorschriften bepalen.

3.4 Opgravingen

De heer *Bart De Smet* vraagt in hoeverre opgravingen principieel zullen toegelaten worden. Hij informeert naar de uitvoeringsbesluiten die nader moeten bepalen hoe de opgravingen in hun werk moeten gaan. Zullen het gemeentelijke arbeiders zijn die de opgravingen moeten doen ?

Opgravingen liggen volgens mevrouw *Hilde De Lobel* heel moeilijk in de gemeenten en zijn soms zelfs aan een algemeen verbod onderhevig.

De *minister* antwoordt dat in het decreet wordt bepaald dat opgravingen aan voorwaarden gebonden zijn. Er moet toestemming voor gegeven worden door de gemeente of – in bijzondere omstandigheden – door de procureur des konings. Het opgraven wordt dus niet overgelaten aan de individuele keuze. De beoordeling wordt overgelaten aan de autonomie van de gemeenten binnen een bepaald juridisch kader of aan de beslissingen van de procureur.

3.5 Bijplaatsen van asurnen op bestaande graven

De heer *Bart De Smet* wenst te vernemen waarom niet in de mogelijkheid voorzien wordt om de as van een gecremeerde overledene bij te plaatsen op de grafzerk van een reeds eerder overleden persoon. Ook dat is een vraag die blijkbaar bij de mensen leeft.

De *minister* verklaart dat het bijplaatsen van de as op een bestaand graf niet onmogelijk wordt gemaakt door het decreet. Dit hangt af van het feit of de betrokkenen een concessie hebben aangevraagd. De concessievoorwaarden worden door de gemeenten bepaald. De gemeenten kunnen hier

dus over oordelen. Indien de gemeente in de concessie bepaalt dat er later urnen kunnen worden bijgeplaatst op bestaande graven, dan dient dat te worden beschouwd als een bijplaatsing. De urne kan immers niet zomaar op de grafzerk worden geplaatst, want dan valt te vrezen voor vandalisme en kan er verwarring ontstaan omdat men het verschil niet meer ziet tussen sierstukken op graven en urnen op graven.

3.6 Onderhoud van monumentale graven

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* vraagt verduidelijking bij artikel 26 dat handelt over monumentale graven of graven van lokaal historisch belang. Allicht zullen hieraan kosten gekoppeld zijn. Persoonlijk kan zij moeilijk aanvaarden dat het onderhoud van prachtige grafconstructies niet meer door familieleden zou worden betaald. Een aanvraag tot erkenning als monument zou dan kunnen worden ingediend door een vereniging, een particulier of een gemeente. De spreker waarschuwt ervoor dat men op die manier onderhoudskosten zou kunnen afschuiven naar de gemeenten. Dat moet volgens haar verhinderd worden, tenzij de gemeente zelf een aanvraag tot erkenning als monument zou doen voor een grafconstructie die op haar eigendom staat.

De *minister* antwoordt dat het niet de bedoeling kan zijn dat families het onderhoud van bepaalde graven op de overheid afwentelen. Eenmaal een graf als monument wordt erkend door Monumentenzorg, ontstaat er wel een gedeelde verantwoordelijkheid bij verschillende overheden en niet alleen bij de gemeentelijke overheden. Bovendien is het zo dat bij het kerntakendebat als hoofdlijn is aangenomen dat, wanneer de Vlaamse Gemeenschap oordeelt dat bepaalde monumenten belangrijk zijn voor het algemeen erfgoed, dit ook een financiële verantwoordelijkheid ervoor impliceert.

3.7 Lijkomhulsels

De heer *Bart De Smet* wenst verduidelijking inzake de begraving zonder gebruik te maken van een doodskist, maar wel van een lijkomhulsel. De spreker vermoedt dat de minister al zicht heeft op de uitvoeringsbesluiten die zullen volgen. Hij vraagt hoe dat in de praktijk moet verlopen. Hoe zal een 'lijkomhulsel' worden gedefinieerd en in welke mate wordt er daarbij rekening gehouden met de aspecten volksgezondheid en hygiëne ?

Het ontwerp van decreet komt volgens de heer *Dirk De Cock* tegemoet aan een aantal nieuwe evoluties in de samenleving. Zo wordt tegemoet gekomen aan de vraag van mensen die, om welke reden dan ook, vragen om in een lijkomhulsel begraven te kunnen worden. Die mogelijkheid beantwoordt ook aan de bekommernis van mensen die dit vanuit hun geloofsovertuiging vragen.

De *minister* is er zich van bewust dat sommigen de noodzaak van lijkomhulsels in twijfel trekken. Men wijst er dan bijvoorbeeld op dat mensen met een andere geloofsovertuiging die naar hier verhuisden, zich na hun overlijden in hun vaderland laten begraven en daarvoor ook verzekeringen afsluiten. De *minister* meent dat dit inderdaad juist is voor de eerste en eventueel tweede generatie van migranten. De derde generatie die dezelfde geloofsovertuiging heeft, bezit echter niet meer dezelfde band met het land van herkomst van de ouders en zal allicht hier begraven willen worden. Zij wensen dat dit kan gebeuren volgens de gebruiken van hun religie. Die mogelijkheid wordt in dit decreet aanbevolen.

Belangrijk hierbij is dat het lijkomhulsel biologisch afbreekbaar moet zijn. Er is aan experts gevraagd om hiervoor regels uit te werken en die zullen via uitvoeringsbesluiten worden ingevuld.

De heer *Bart De Smet* merkt op dat men bij bepaalde godsdiensten de gewoonte heeft om een lijkomhulsel te gebruiken. In die godsdiensten is het echter de gewoonte om binnen de 24 uur na het overlijden te begraven. Dat is in onze cultuur niet het geval.

De heer *Mark Van der Poorten* meent te weten dat er inzake de lijkomhulsels al een uitvoeringsbesluit in de maak is. Een toelichting hierover zou de inzichten van de fracties voor een stuk kunnen verduidelijken.

De *minister* antwoordt dat de uitvoeringsbesluiten hieromtrent nog niet tot in de details zijn uitgewerkt. In het besluit zal staan dat de lijkwade uit een natuurlijk materiaal moet bestaan dat speciaal voor dit doel werd vervaardigd. Er zullen technische voorwaarden worden opgelegd om de vochtigheid te absorberen. Ook de biologische afbreekbaarheid moet worden verzekerd. Verder zal worden bepaald dat het meermaals gebruik maken van een lijkwade niet is toegelaten.

3.8 Vervoer van lijken

De heer *Bart De Smet* verwijst naar de opmerkingen tijdens de hoorzitting over het vervoer van lijken, met name dat die op individuele wijze zouden moeten worden vervoerd. Hieromtrent werd door CD&V een amendement voorbereid, maar mogelijk kan de toelichting van de minister hier verdere verduidelijking brengen.

De *minister* verklaart dat het vervoer van lijken eigenlijk tot de federale verantwoordelijkheid behoort. Het Europees Parlement zou een resolutie voorbereiden om het vervoer van lijken, zoals dat van personen, vrij te maken.

In het decreet is het de bekommernis om het vervoer van lijken met de nodige eerbied te omkaderen. Dit moet op passende wijze en in een lijkwagen gebeuren.

3.9 Inplantingsplaats van crematoria

Mevrouw *Hilde De Lobel* heeft bedenkingen bij de optie dat crematoria altijd in of aanpalend aan de begraafplaats moeten liggen. Op dit ogenblik lijkt dat misschien logisch, maar dit zou toch beter met argumenten moeten worden onderbouwd. Vroeger gebeurden de crematies vaak in een andere streek of provincie bij gebrek aan crematoria in de buurt. Daardoor was het cremeren losgekoppeld van de afscheidsplichtigheid. De spreker verklaart niet voor of tegen een bepaalde optie te zijn. Zij zou wel graag een aantal argumenten willen horen om zich beter een mening te kunnen vormen.

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* vindt het normaal dat een crematorium bij een begraafplaats hoort. Zij is er zich van bewust dat er daarover andere meningen bestaan, maar persoonlijk is zij van oordeel dat dit een normaal gegeven is.

Mevrouw *Dominique Guns* vindt het positief dat het niet langer noodzakelijk is dat een crematorium aansluit bij een begraafplaats. Gezien de milieutechnische regels is het trouwens vaak niet mogelijk om crematoria naast een kerkhof in te planten.

De *minister* stelt dat het zo dicht mogelijk bij elkaar houden van het cremeren, het begraven en van de gehele begrafenis cultuur, de voorkeur geniet. Vandaar dat crematoria best zo dicht mogelijk bij een begraafplaats aansluiten. Dat is echter niet in alle omstandigheden een absolute noodzaak. Men kan zich voorstellen dat het niet altijd moge-

lijk is. In dat geval moet er een voldoende motivatie zijn waarin aangetoond wordt waarom het niet kan.

Mevrouw *Hilde De Lobel* is het ermee eens dat het de voorkeur verdient om crematoria zo dicht mogelijk bij begraafplaatsen in te planten. Zij is wel verheugd dat dit niet onder alle omstandigheden een absolute noodzaak moet zijn. De spreker heeft kennis genomen van het amendement terzake van de meerderheidsfracties en is bereid dit te steunen.

3.10 Bestemming van de as van een gecremeerde overledene – wilsbeschikking

De heer *Bart De Smet* verwijst naar artikel 24, § 1 waarin wordt bepaald dat op verzoek van de echtgenoot en van de bloed- of aanverwanten in de eerste graad, een gedeelte van de as van het gecremeerde lijk kan worden meegegeven. Hij merkt op dat men vaak geconfronteerd wordt met de vraag van mensen die de as in hun totaliteit wensen mee te nemen. Vandaar vraagt de spreker waarom ervoor geopteerd werd om slechts een gedeelte van de as mee te geven.

Mevrouw *Hilde De Lobel* vraagt naar de visie van de minister over de beschikking van de as van een gecremeerde overledene wanneer die niet in een columbarium wordt bijgezet of uitgestrooid wordt. Volgens de voorliggende tekst hangt die beschikking af van een voorafgaandelijke wilsuiting van de overledene. De spreker meent dat diegenen die het hele proces van lijkbezorging begeleiden, de dichtstbijzijnde familie, daar ook over zouden kunnen beslissen. De bestemming van de as is eigenlijk iets dat vooral de nabestaanden aangaat.

De heer *Dirk De Cock* vindt de wilsbeschikking die de overledene bij leven kan maken, heel belangrijk. Die wilsbeschikking kan heel wat pijnlijke discussies achteraf vermijden. Het gebeurt immers regelmatig dat nabestaanden een verschillende mening hebben over de vraag op welke wijze de begrafenis moet worden georganiseerd, of er al dan niet gecremeerd moet worden, wat er met de as moet gebeuren, enzovoort.

De heer *Marcel Logist* wenst in te gaan op een bekommernis die door de beroepssector, de begrafenisondernemers, wordt geuit. Een belangrijk probleem is het te laat voorhanden zijn van de wilsbeschikking van de overledene inzake de wijze van lijkbezorging en de aard van het ritueel volgens hetwelk de uitvaartplechtigheid moet verlopen. In het ontwerp van decreet is opgenomen dat ieder-

een zijn wil terzake kan meedelen aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn woonplaats. Maar de familieleden en de begrafenisondernemer moeten zo snel mogelijk na het overlijden kunnen weten welke die wil is. Wat bijvoorbeeld als iemand op vrijdagavond overlijdt? De gemeentediensten zijn minimaal tot maandag gesloten. Als die maandag een feestdag is, zijn de diensten zelfs tot dinsdag gesloten. Al die tijd weet de begrafenisondernemer niet op welke manier de lijkbezorging moet gebeuren en welk ritueel er moet plaatsvinden. De spreker meent dat hier een oplossing moet worden aan gegeven. Hij vraagt de minister hierover te overleggen met de federale overheid die bevoegd is voor het Rijksregister. De wilsbeschikking zou in het Rijksregister moeten kunnen worden opgenomen.

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* overweegt een amendement in te dienen op artikel 24, § 1 met betrekking tot de asbestemming. Het kan gebeuren dat mensen al op jonge leeftijd beslissingen nemen over de wijze van hun begraafing of lijkbezorging. Vaak is dat echter niet het geval. Er kan met een jong gezin een ongeval gebeuren waarin bijvoorbeeld de echtgenoot en het kind overlijden. Voor de therapeutische verwerking van dat drama zou het voor de overlevende echtgenote heel belangrijk kunnen zijn dat zij over de as van de overledenen kan beschikken. Als er daarover echter discussie ontstaat omdat een en ander niet op schrift werd gesteld, zit men met grote problemen. Het zou daarom mooi zijn indien men artikel 24 zou willen aanvullen met volgende bepaling: “Indien de overledene dit schriftelijk heeft bepaald, of zijn wil door alle middelen van rechte met inbegrip van getuigen kan worden aangetoond, ...”. Dat zou allerlei discussies kunnen vermijden in het geval van plots overlijden van mensen of van het overlijden van mensen die geen wilsbeschikking hebben neergelegd.

Mevrouw *De Maght-Aelbrecht* is persoonlijk geen voorstander van het verdelen van de as van een gecremeerde overledene. Dat geeft te veel de indruk van een zakelijke en griezelige bedoening. Bij leven was de mens een geheel zodat men hem na zijn overlijden niet in stukjes moet verdelen. Men mag niet eisen dat men absoluut een gedeelte van de as moet krijgen om een herinnering aan een overledene te behouden. Vele mensen moeten het doen met een foto van de overledene als enige herinnering.

Mevrouw *Dominique Guns* betuigt haar steun aan het door mevrouw *De Maght-Aelbrecht* aangekondigde amendement met betrekking tot de wilsver-

klaring. Zij wijst er wel op dat, wanneer het over een kind gaat, de ouders altijd kunnen beslissen. Wat volwassenen betreft, is de spreker van mening dat niet iedereen op papier wil aangeven hoe hij of zij wil begraven worden. Iedereen kent in zijn familie- of kennissenkring echter wel mensen die mondeling duidelijk hebben aangegeven welke manier van begraving, crematie of lijkbezorging hun voorkeur wegdraagt. De meeste mensen doen hierover mondelinge uitspraken en die zijn dus bekend bij hun omgeving. Als men hen zou vragen die wilsbeschikking op papier te zetten, zetten de meeste mensen echter enkele stappen achteruit. Bij velen komt het over alsof zij hun doodvonnis moeten tekenen. Hetzelfde fenomeen doet zich voor bij testamenten. Men gaat niet graag tot ondertekening over omdat het de indruk geeft dat men dicht bij de dood staat.

Vandaar meent de spreker dat het aangekondigde amendement inzake de wilsbeschikking heel belangrijk is. Eventueel kan men nog verduidelijken wat er moet gebeuren ingeval van betwisting. De spreker is echter van oordeel dat hieromtrent, behalve in het geval van zware familieruzies, weinig problemen te verwachten zijn. In een heel beperkt aantal gevallen zullen er misschien familieruzies bestaan of ontstaan, maar dat mag geen reden zijn om de mondelinge wilsbeschikking voor de overgrote meerderheid mogelijk te maken.

De *minister* verklaart dat hij er geen voorstander van is dat, bij gebreke van een wilsverklaring, de as van een gecremeerde overledene in zijn totaliteit wordt meegegeven aan de nabestaanden. Het gaat hierbij dan over de nabestaanden in de eerste graad. De minister wijst erop dat er soms meerdere nabestaanden zijn. Als de betrokkene bij leven al aarzelt om zijn wilsverklaring inzake asbestemming op papier te zetten omwille van de discussies die het zou kunnen uitlokken, dan zal die discussie ook na het overlijden in alle hevigheid losbarsten.

Er wordt in het decreet in elk geval de mogelijkheid geboden om een soort herinnering ter beschikking te stellen van de nabestaanden die dat wensen. Moet men dat dan zien als een opdeling van de overblijfselen van een overledene of als een memoriseren van de overledene via een klein aandenken? De minister stelt dat men daarover steeds met terughoudendheid in het woordgebruik moet praten.

Volgens het voorliggende decreet kan elke burger via een eenvoudige verklaring bij de burgerlijke stand zijn of haar wens inzake de asbestemming na het overlijden laten vastleggen. Wanneer er geen

wilsverklaring gebeurt, is het de algemene regel dat de as wordt bijgezet in een columbarium of verstrooid op de strooiweide. Bij ontstentenis van een wilsverklaring en na een verzoek van de nabestaanden, kan een gedeelte van de as door de nabestaanden worden meegenomen.

Men moet zich volgens de minister de vraag stellen aan wie een mens eigenlijk toebehoort. Behoort de mens enkel zichzelf toe en legt hij zelf de bestemming van de as vast, of behoort de mens ook de gemeenschap toe waarin hij gewerkt en geleefd heeft? Als men met Allerheiligen en Allerzielen de kerkhoven bezoekt staat men niet alleen stil bij het graf van dierbaren, maar kuiert men ook rond op de begraafplaats en roepen de graven allerlei herinneringen op aan overleden mensen die men gekend heeft of waarmee men vriendschapsbanden had. Dat behoort tot het invullen van het geheugen en van de geschiedenis. Als men zou toelaten dat het geheel van de as aan de nabestaanden wordt toevertrouwd, staat men toe dat iets weggegeven wordt dat ook het gemeenschappelijke toebehoort.

Men moet respect betonen voor diegenen die in een wilsbeschikking neerschrijven dat de as geheel aan de nabestaanden wordt overgelaten. Als er echter geen wilsbeschikking is zou men toch een deel van het gemeenschapsgegeven moeten behouden. De minister is ervan overtuigd dat dit decreet over één à twee jaar goed bekend zal zijn en dat men er de regels zeer goed van zal kunnen inschatten.

De minister merkt nog op dat gemeenten die een goed ontwikkelde begrafenis cultuur hebben, een in memoriam-muur oprichten waar men bij het verdwijnen van een graf een tegel plaatst in een keramiekmuur. Het opschrift luidt dan: "In deze gemeente heeft gewerkt en geleefd de heer/mevrouw...". De minister bedoelt hiermee dat men in het decreet het geheel van herinnering, cultuur, geheugen, enzovoort heeft willen respecteren. Het is vanuit die filosofie dat het decreet is opgesteld.

Bovendien stelt de minister dat het toekennen van de mogelijkheid van het meenemen van de as zonder geschreven wilsbeschikking, aanleiding kan geven tot soms pijnlijke discussies onder de nabestaanden. Dat onwenselijk gegeven dreigt nog versterkt te worden door een aantal maatschappelijke evoluties zoals het ontstaan van nieuw samengestelde gezinnen, kinderen uit meerdere huwelijken enzovoort.

De minister besluit dat het in dit decreet bij afwezigheid van een wilsuiting en ingeval van crematie,

indien zo beslist door de nabestaanden, de algemene regel is dat de as wordt bijgezet in een columbarium of wordt uitgestrooid. De nabestaanden kunnen een relict van herinnering meenemen. De minister dringt erop aan die benadering te behouden.

Ten aanzien van het amendement van mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht, volgens hetwelk de wilsuiting ook kan blijken uit mondelinge getuigenissen en verklaringen, staat de minister dan ook gereserveerd. Hij vreest dat men dan kan terechtkomen in allerlei juridische procedures en dat men dus conflicten inbouwt in plaats van die te vermijden.

Wat de discussie over de bestemming van de as en meer bepaald het verdelen ervan betreft, sluit mevrouw *Hilde De Lobel* gevoelsmatig aan bij het standpunt van mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht. Zij vindt echter wel dat men het persoonlijk aanvoelen niet mag veralgemenen. Andere mensen kunnen daar andere gevoelens over hebben en men kan daarvan niet zomaar stellen dat die van minder respect zouden getuigen.

Mevrouw *Hilde De Lobel* geeft de minister gelijk wanneer die in het kader van het amendement van mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht stelt dat het ontbreken van een wilsuiting tot allerlei niet wenselijke procedures kan leiden. Niettemin kan zij ook begrip opbrengen voor het amendement. Als de familie kan beslissen of er al dan niet gecremeerd wordt, zou die ook moeten kunnen beslissen over de bestemming van de as. De spreker herhaalt dat zij de visie van de minister apprecieert, maar zij meent ook dat een andere visie niet per se minder respectvol of gevoellozer moet zijn. Er zijn veel mensen die sterven zonder wilsbeschikking, bijvoorbeeld na een ongeval, een hartinfarct of gewoon omdat ze met die vraag niet bezig waren. Maar zelfs al is er over die vraag nooit gesproken, dan kunnen de kinderen van de overledene vaak perfect aanvoelen wat de wens van de overledene zou zijn geweest. Het gaat te ver de kinderen te vragen hiervoor met bewijzen te komen aandragen. De spreker stelt dat haar fractie hieromtrent een amendement zal indienen.

Met betrekking tot artikel 24 en de discussie over de wilsbeschikking en de asbestemming, stelt de heer *Bart De Smet* dat het over een delicate aangelegenheid gaat. Hij kan de redenering van de minister daarover deels volgen. Volgens de voorliggende tekst moet de overledene vooraf schriftelijk zijn wilsbeschikking kenbaar maken, waarin hij aangeeft of de as moet worden uitgestrooid, begraven of in een urne ter beschikking gesteld. Ouders

kunnen dat voor hun minderjarige kinderen beslissen. Wat doet men echter met de wensen van de overlevende echtgenoot of echtgenote? De spreker kondigt in dit verband een amendement aan.

Mevrouw *Dominique Guns* verklaart dat het ingediende amendement op artikel 24, § 1 handelt over de gevallen waarin een persoon bij leven te kennen heeft gegeven wat er na de crematie met de as moet gebeuren, zonder dat hij dat op papier heeft bevestigd. Heel veel mensen geven bij leven daarover hun wensen mondeling te kennen. Persoonlijk wil de spreker dat haar as, bij voorkeur bij stormweer, op zee wordt uitgestrooid. Zij heeft echter niet de intentie dat op papier te zetten. Diegenen die haar kennen weten echter van die voorkeur. In dat geval verkeren heel veel mensen. Vandaar vraagt de spreker dat het amendement in kwestie toch zou worden aangenomen.

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* wijst op de verantwoording bij haar amendement op artikel 24, § 1. Daaruit blijkt dat de wilsbeschikking kan blijken uit andere geschreven verklaringen, dagboeken en brieven, of uit mondelinge verklaringen ten overstaan van derden. Die verantwoording is niet zo vreemd want in veel andere omstandigheden kan men zich wel op zulke verklaringen beroepen. Een zelfstandige bijvoorbeeld die ophoudt met zijn activiteiten moet de nodige bewijsstukken voor die activiteiten kunnen leveren. Als hij niet de nodige stukken kan voorleggen, kan hij toch door verklaringen van derden bewijzen dat hij die activiteit als zelfstandige voor een bepaalde periode heeft uitgeoefend. Die verklaringen door derden worden dan voor waar en echt verklaard en getekend door de burgemeester of diens gedelegeerde. Dergelijke verklaringen worden dus echt als bewijs aanvaard en zijn eigenlijk een officieel document. Dat is ook de betekenis van de motivatie uit het amendement van 'andere mondelinge verklaringen ten overstaan van derden'.

De heer *Patrick Lachaert* wenst de minister te danken voor de opname van de inhoud van zijn voorstel van decreet in het voorliggende ontwerp. Hij vraagt verder de nodige aandacht voor het op artikel 24 ingediende amendement van mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht en mevrouw *Dominique Guns*, dat de spreker mee heeft opgesteld. Het heeft betrekking op de vraag hoe iemand zijn of haar wil moet uiten. Het meest simpele en voor de hand liggende is dat dit schriftelijk gebeurt via een testament of verklaring. Als een dergelijke schriftelijke verklaring ontbreekt moeten andere bewijsmiddelen kunnen worden overwogen. Men heeft zich in het amendement geïnspireerd op het Bur-

gerlijk en Gerechtelijk Wetboek. Daarin laat men toe dat bij gebrek aan schriftelijke bewijzen andere bewijsmiddelen worden ingebracht, zoals bijvoorbeeld verklaringen, dagboeken, brieven, enzovoort. Het zou de bedoeling zijn om daaruit de wil van de overledene af te leiden.

Ten aanzien van mevrouw Dominique Guns stelt de *minister* dat dit decreet niet uitsluit dat iemand op zee wordt uitgestrooid. Wat echter niet kan – en hierin schuilt volgens de minister het meningsverschil – is dat iemand zonder uitdrukkelijke wilsbeschikking van de overledene bezit neemt van de as van de overledene en die meeneemt naar zijn privé-domein.

3.11 Levenloos geboren kinderen

Mevrouw *Dominique Guns* verwijst nog naar de door het Vlaams Parlement goedgekeurde resolutie betreffende een humane omkadering van de geboorte van een levenloos kind en de waardigheid van het stoffelijk overschot van de foetus (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1516/1 tot 5*). Naar aanleiding van die resolutie heeft zij contact opgenomen met professor Foulon van de VUB in verband met de crematie of begraving van een levenloos geboren kind na 12 weken. De professor stelde geen problemen te hebben met die 12 weken, maar hij wees er wel op dat er tot de leeftijd van 14 weken een ‘curtage’ gebeurt. Dat heeft tot gevolg dat er van die levenloos geboren kinderen enkel botjes en ingewanden overblijven. Eens de 14 weken voorbij is de ‘curtage’ verboden en wordt het kind op een normale manier afgehaald. Van die levenloos geboren kinderen kan men de vormen van een mens duidelijk onderscheiden. Men moet volgens de professor rekening houden met de emotionele effecten als men de resten van een levenloos geboren kind van 12 weken aan de ouders wil overhandigen of tonen. Vandaar lijkt het de spreker aangewezen de grens van 12 weken op 14 weken te brengen. Vanaf 14 weken vormt het levenloos geboren kind immers een geheel en men zal ook geen onderscheid meer moeten maken tussen de ouders die om de hoger vermelde emotionele redenen hun kind niet meer kunnen zien en de ouders die dat wel nog kunnen.

De *minister* antwoordt dat men in het decreet uitgaat van de 12 weken omdat dit aansluit bij de wetgeving inzake de zwangerschapsonderbreking. Hij herinnert aan de gevoelige en moeilijke discussies die er destijds hebben plaatsgevonden bij de bespreking van de abortuswetgeving in het federale parlement. Alle elementen uit onze cultuur, religie

en mensopvatting zijn toen ter sprake gekomen. Het besluit van de discussie was dat zwangerschapsonderbreking mogelijk is tot een zwangerschap van 12 weken. Vanaf 12 weken is er sprake van een mensbegrip. De minister beseft dat dit een enigszins arbitrair gegeven is en dat mensen dit innerlijk anders kunnen opvatten. De wettelijke termijn is toen echter op 12 weken gebracht en die wordt in het voorliggende decreet overgenomen. Vanaf dat moment kan een levenloos geboren kind worden begraven. De minister meent dat dit kan bijdragen tot het verwerken van het verdriet bij het verlies van een kind.

De minister doet nog opmerken dat er op het federale niveau initiatieven worden ontwikkeld met het oog op de naamgeving van een levenloos geboren kind.

Mevrouw *Dominique Guns* wenst hier geen ethische of emotionele discussie van te maken. Haar bekommernis is dat men een onderscheid gaat maken tussen enerzijds ouders die hun levenloos geboren kind nog kunnen zien (vanaf 14 weken omdat die kinderen op een normale manier ‘geboren’ worden en alle menselijke kenmerken vertonen) en anderzijds de ouders die dat omwille van ethische en emotionele redenen niet kunnen (voor 14 weken omdat hier de techniek van de ‘curtage’ wordt toegepast). De spreker wenst hier geen breekpunt van te maken, maar zij zou het toch betreuren indien men een onderscheid zou moeten maken tussen de twee situaties. Die bedenking is overigens afkomstig uit de wetenschappelijke wereld.

Mevrouw *Hilde De Lobel* is ervan overtuigd dat mevrouw Dominique Guns hier uitgaat van een eerlijke bekommernis. Zij vraagt zich wel af in hoeverre haar voorstel niet impliceert dat men het algemene gaat aanpassen aan de specifieke, zeldzame gevallen. Er zijn ook volwassen mensen die overlijden in omstandigheden die maken dat het voor de nabestaanden beter is dat men de overledene niet meer ziet. Daarom gaat men al die anderen toch niet verbieden afscheid te nemen van het stoffelijk overschot van een dierbare.

Mevrouw Hilde De Lobel doet opmerken dat zij de resolutie over een humane omkadering van de geboorte van een levenloos kind en de waardigheid van het stoffelijk overschot van de foetus, voluit gesteund heeft. Dat neemt niet weg dat zij het moeilijk heeft met de daarin opgenomen grens van 12 weken. De spreker heeft zelf een vrucht verloren op 12 weken en een op 17 weken. In het voorstel van mevrouw Guns zou zij de ene vrucht wel en de

andere niet meer hebben kunnen zien, terwijl dat voor de betrokken moeder geen enkel verschil uitmaakt. Mevrouw Hilde De Lobel geeft er de voorkeur aan dat er geen tijdslimiet zou worden bepaald. Omwille van de termijn van 12 weken in de bestaande abortuswetgeving heeft zij destijds de resolutie (met daarin de termijn van 12 weken) mee goedgekeurd. Om de hoger vermelde redenen wenst zij nu het pleidooi voor de 12 weken niet te steunen.

3.12 Andere aandachtspunten

De heer *Marcel Logist* wijst er op dat er een probleem rijst als het aantal crematies toeneemt en er geen nieuwe initiatieven tot oprichting worden genomen. De bestaande crematoria kunnen dan overbevraagd worden. Bovendien zijn er streken waar geen enkel crematorium aanwezig is. Dat probleem mag men niet uit de weg gaan.

De heer *Dany Vandenbossche* stelt dat hij de opmerkingen die de heer *Quirijnen van VARU* in De Standaard deed naar aanleiding van de hoorzitting, niet neemt. De commissie heeft wel degelijk met aandacht de tussenkomsten van de uitgenodigde sprekers gevolgd. Dat was precies het doel van de hoorzitting en ook de bijdrage van de heer *Quirijnen* werd aandachtig gevolgd. De spreker vraagt dat de heer *Quirijnen* dit ook via het commissieverslag zou vernemen.

4. Artikelsgewijze bespreking

HOOFDSTUK I

Begraafplaatsen

AFDELING I

Gemeentelijke of intergemeentelijke begraafplaatsen en crematoria

Artikel 1

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 2

Een amendement voorgesteld door de heer *Jan Penris* en mevrouw *Hilde De Lobel* en de heren *Christian Verougstraete*, *Frans Wymeersch* en *Roland Van Goethem* strekt ertoe het tweede lid te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 9*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat hierbij wordt voorgesteld wat de niet-publieke taken zijn in het kader van dit decreet. De spreker vindt dat de overheid geen taken moet overnemen die nu behoorlijk door de vrije markt worden uitgevoerd.

De *minister* verwijst naar zijn uitleg over de publieke kernopdrachten in het kader van dit decreet en vraagt het amendement te verwerpen. Hij ontkent dat de publieke sector door dit decreet het volledige begrafenisritueel zelf zou kunnen invullen.

Amendement nr. 9 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 7.

Een amendement voorgesteld door de heren *Dirk De Cock*, *Dany Vandenbossche*, *Cis Schepens* en *Dirk Holemans* strekt ertoe het derde lid te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 1*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat hierbij wordt voorgesteld de bepaling te schrappen dat ieder crematorium wordt opgericht binnen of nabij een begraafplaats. Die bepaling kan immers nodeloze problemen veroorzaken bij de eventuele bouw van een nieuw crematorium op een daartoe geschikt geachte plaats die geen begraafplaats is.

Amendement nr. 1 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Een amendement voorgesteld door de heren *Dirk De Cock*, *Cis Schepens*, *Dirk Holemans* en *Marcel Logist* en mevrouw *Dominique Guns* strekt ertoe in het zesde lid, op de zesde tot de negende regel de woorden "overleden zijn op het grondgebied van de gemeente, of het intergemeentelijk samenwerkingsverband of die ingeschreven waren in de bevolkingsregisters" te vervangen door de woorden "ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters" (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/4, amendement nr. 20*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat dit amendement een klaarblijkelijke materiële vergissing wil rechtzetten. De doelstelling van dit lid is het juridisch verankeren van de reeds algemeen aanvaarde kosteloosheid van het begraven van het stoffelijk overschot (of van de as) voor de inwoners van de gemeente (of de stad). Deze kosteloosheid geldt niet voor de niet-inwoners van een gemeente

die in de gemeente gestorven zouden zijn. De kosteloosheid geldt vandaag enkel voor de eigen inwoners en het is expliciet de doelstelling om dit juridisch te verankeren, maar niet om dit uit te breiden. Het inwoner zijn van een gemeente blijkt uit het ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters.

Dat het de doelstelling is om de kosteloosheid enkel decretaal te voorzien voor de eigen inwoners van de gemeente, blijkt overigens ook uit de inhoud van artikel 14. Dit artikel bepaalt dat de kosten van de lijkbezorging van een behoeftige zonder nabestaanden ten laste vallen van de gemeente waar deze behoeftige is ingeschreven en niet van de gemeente (stad) waar deze behoeftige is gestorven.

Amendement nr. 20 wordt aangenomen met 11 stemmen bij 4 onthoudingen.

Het geamendeerde artikel 2 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 3

Het artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 4

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe aan het eerste lid volgende zin toe te voegen : “Een opgraving kan enkel geweigerd worden om redenen van volksgezondheid of hygiëne” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 10*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat de inspiratie voor dit amendement werd gehaald tijdens de hoorzitting. Een aantal gemeentesturen zou te rigoureuze opgravingen kunnen weigeren. Als voorbeeld wordt verwezen naar de gemeente Hove. Vandaar wordt voorgesteld dat een opgraving enkel kan geweigerd worden om redenen van volksgezondheid en hygiëne.

Amendement nr. 10 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe in het eerste lid, op de

zesde en zevende regel, een taalkundige aanpassing in te voeren (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 2*).

Amendement nr. 2 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het geamendeerde artikel 4 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 5

Artikel 5 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

AFDELING II

Concessies

Artikel 6

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe in het derde lid, op de derde en vierde regel, de woorden "voor leden van een of meer religieuze gemeenschappen, evenals" te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 11*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat dit amendement voor een stuk gelijkloopt met het hiernavolgende amendement nr. 3 van de meerderheidsfracties. De spreker stelt voor de verwijzing naar de religieuze gemeenschappen te schrappen omdat het verlenen van concessies om religieuze redenen in onze levensamenleving overbodig is. Leden van eenzelfde geloofsgemeenschap die samen begraven willen worden, kunnen dat zoals elke andere burger bekomen mits kennisgeving van de wilsbeschikking bij de gemeentelijke overheid. Dat moet volgens de spreker volstaan, zodat het niet nodig is de religieuze gemeenschappen nog eens extra te vermelden. Als amendement nr. 3 van de meerderheidsfracties wordt aangenomen wordt dit amendement zonder voorwerp.

Amendement nr. 11 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe het derde lid te ver-

vangen door wat volgt : “Eenzelfde concessie kan dienen voor de aanvrager, zijn echtgenoot, zijn bloed- of aanverwanten evenals voor allen daartoe aangewezen door de concessiehouder en die daartoe bij de gemeentelijke overheid hun wil te kennen hebben gegeven. Wanneer iemand overlijdt terwijl hij op dat ogenblik een feitelijk gezin vormde, kan de overlevende een concessie aanvragen.” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 3*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat dit een betere formulering is dan in de oorspronkelijke tekst.

Amendement nr. 3 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het geamendeerde artikel 6 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 7 tot 10

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

HOOFDSTUK II

Lijkbezorging

AFDELING I

Kisting en vervoer van lijken

Artikel 11

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe in het eerste lid, op de tweede regel, de woorden “of ander lijkomhulsel” te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 12*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat zij zich hiervoor gesteund heeft op de argumenten van de begrafenissector. De motivatie bij het amendement is letterlijk overgenomen uit de tekst die tijdens de hoorzitting werd ter beschikking gesteld door de Nationale Federatie van Beroepsverenigingen en Syndicale Kamers van Aannemers van Begrafenissen van België.

Amendement nr. 12 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Artikel 11 wordt aangenomen met 12 stemmen tegen 3.

Artikel 12

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 13

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe het tweede lid te wijzigen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 14*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat dit amendement voorziet dat niet-gecremeerde lijken individueel moeten worden vervoerd met een lijkwagen of een daartoe speciaal uitgeruste wagen, behoudens in rampgevallen. Een individueel vervoer van lijken wordt immers moeilijk wanneer er een groot aantal slachtoffers is.

Amendement nr. 14 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Een amendement voorgesteld door de heren Bart De Smet en Mark Van der Poorten strekt er eveneens toe het tweede lid te vervangen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 13*). De heer *Bart De Smet* verklaart dat dit amendement wenst te voorzien in een individueel vervoer van niet-gecremeerde stoffelijke overschotten met een lijkwagen of een daartoe speciaal uitgeruste wagen. De spreker stelt bereid te zijn dit amendement in te trekken indien een in te dienen subamendement op amendement nr. 4 van de meerderheidsfracties, waardoor het woord “individueel” zou worden ingevoegd, wordt aangenomen.

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe in het tweede lid, op de tweede en derde regel, de woorden “een daartoe speciaal uitgeruste wagen” te vervangen door de woorden “op een passende wijze” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 4*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat lokale gebruiken, waarbij een begrafenisstoet gepaard gaat met het dragen van een lijk, juridisch niet meer mogelijk zouden zijn indien het vervoer van niet-gecremeerde stoffelijke overschotten enkel zou kunnen in een lijkwagen of een daartoe speciaal uitgeruste

wagen. Het is en blijft, conform het eerste lid van dit artikel, de bevoegdheid van de burgemeester om toezicht te houden op de welvoeglijkheid van de lijkstoeten. Het dragen van een lijkstoot moet bijvoorbeeld kunnen als de begraafplaats dicht gelegen is bij de plaats van de uitvaartplechtigheid.

Een subamendement voorgesteld door de heer Bart De Smet, mevrouw Veerle Heeren en de heer Boudewijn Laloo op amendement nr. 4, strekt ertoe in de voorgestelde tekst, na het woord “wijze”, het woord “individueel” in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/5, amendement nr. 22*).

Amendement nr. 22 wordt aangenomen met 15 stemmen. Amendement nr. 13 wordt ingetrokken door de indieners.

Het gesubamendeerde amendement nr. 4 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Een amendement voorgesteld door de heer Bart De Smet, mevrouw Veerle Heeren en de heer Boudewijn Laloo strekt ertoe de volgende zin toe te voegen: “De Vlaamse regering bepaalt de voorwaarden onder dewelke hiervan kan worden afgeweken.” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/5, amendement nr. 23*). De heer *Bart De Smet* verklaart dat deze wijziging moet garanderen dat stoffelijke overschotten individueel worden vervoerd. Situaties waarbij meerdere stoffelijke overschotten in eenzelfde wagen worden vervoerd, stroken niet met de aan een afgestorvene verschuldigde eerbied en dienen vermeden te worden. Wel kan de Vlaamse regering de voorwaarden bepalen waaronder van deze regel kan worden afgeweken. Daarbij denken de indieners bijvoorbeeld aan rampen, waarbij het noodzakelijk kan zijn om toch over te gaan tot het vervoer van meerdere stoffelijke overschotten in eenzelfde wagen.

Amendement nr. 23 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het gesubamendeerde en geamendeerde artikel 13 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 14

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 15

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe § 1 te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 5 A*).

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe in § 2, op de vijfde regel, na het woord “crematie”, de woorden “op de wijze en volgens de nadere regels bepaald door de Vlaamse regering,” in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 5 B*). De heer *Dirk De Cock* stelt vast dat er nieuwe vormen van lijkbezorging ontstaan door technologische ontwikkelingen. Het is dan ook niet aangewezen de vormen van lijkbezorging door opsomming in de tekst te beperken tot de twee bij ons ingeburgerde vormen: begraven en cremieren. Het decreet dreigt zo immers in de toekomst van de realiteit te vervreemden. In dit amendement krijgt de Vlaamse regering vandaar de bevoegdheid om nieuwe vormen van lijkbezorging toe te laten. Het is ook de opdracht van de regering om de modaliteiten en voorwaarden te bepalen waaraan deze vormen van lijkbezorging moeten voldoen.

Amendement nr. 5 (A en B) wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het geamendeerde artikel wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

AFDELING II

Begraving

Artikel 16

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 17

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe in § 1 de tweede zin te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 6*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat de begraving kan plaats hebben in volle

grond, in een grafkelder of bovengronds. De gemeentebesturen kunnen gemotiveerd beslissen welke begravingen zij al dan niet toelaten.

Amendement nr. 6 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe in § 1, op de vierde regel, het woord “zesde” te vervangen door het woord “vijfde” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 7*). De heer *Dirk De Cock* verklaart dat de verwijzing naar artikel 2 moet worden aangepast ten gevolge van de schrapping van een lid in artikel 2 (zie amendement nr. 1).

Amendement nr. 7 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Een amendement voorgesteld door de heren Dirk De Cock, Dany Vandenbossche, Cis Schepens en Dirk Holemans strekt ertoe aan § 2 de volgende zin toe te voegen: “De rouwenden zijn gerechtigd bij het gehele verloop van de begrafenis aanwezig te zijn.” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/2, amendement nr. 8*). De heer *Dirk De Cock* merkt op dat in veel gemeenten nu de praktijk heerst dat noch de familie, noch andere rouwenden de toelating krijgen bij het graf te blijven wanneer het met grond of op een andere manier wordt afgesloten. Dit amendement geeft de rouwenden de toelating aanwezig te blijven gedurende het gehele verloop van de begraafing.

De *minister* vult aan dat hiermee een recht voor de rouwenden wordt gecreëerd dat in overleg moet uitgeoefend worden. In veel gemeenten is de gewoonte ontstaan dat rouwenden het naar beneden zakken van de kist in de grafkelder, niet meer mogen bijwonen. Als de rouwenden dat echter wensen en zich sterk genoeg voelen om dat te dragen, moet hen die mogelijkheid worden geboden.

Mevrouw *Anny De Maght-Aelbrecht* merkt op dat dit vroeger al niet verboden was door de wetgeving. Wat niet verboden is kan dus worden toegelaten.

De heer *Dirk De Cock* antwoordt dat sommige gemeenten het bij gemeentelijk reglement verboden. De rouwenden moesten dan op een bepaalde plaats op het kerkhof afscheid nemen van de kist, waarna gemeentelijke arbeiders zonder omstanders de feitelijke begraafing uitvoerden. Hierover werden een aantal schriftelijke reacties van burgers ontvangen die moeite hadden met die praktijk, niet

in het minst omdat er – in uitzonderlijke gevallen – zaken werden vastgesteld die niet van het nodige respect voor de overledene getuigden.

Amendement nr. 8 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het geamendeerde artikel wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 18

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

AFDELING III

Crematie

Artikelen 19 en 20

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 21

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe aan § 1, tweede lid, de volgende zin toe te voegen: “Deze geneesheer dient zijn verslag in binnen de vierentwintig uur na de ontvangst van de hier bedoelde aanvraag.” (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 15*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat het hier gaat over het geneeskundig verslag bij een overlijden. De invoering van een termijn wordt nodig geacht gelet op het feit dat sommige geneesheren op zich laten wachten en schouwen wanneer het hen past.

De *minister* merkt op dat dit amendement een bevoegdheidsprobleem stelt. Het gaat hier immers over een justitiële aangelegenheid die tot de federale bevoegdheden behoort.

Amendement nr. 15 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3 bij 4 onthoudingen.

Artikel 21 wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 22 en 23

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 24

Een amendement voorgesteld door de heren Bart De Smet, Mark Van der Poorten en Johan De Roo strekt ertoe in § 1, vierde lid, op de vierde regel, na het woord "voogd", de woorden ", of op verzoek van de echtgenoot en van de bloed- of aanverwanten in de eerste graad" in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 18*). De heer *Bart De Smet* verklaart dat dit amendement het mogelijk moet maken dat de echtgeno(o)t(e) en de meest nabije familieleden kunnen beslissen om de as op een andere plaats te begraven of uit te strooien.

Een amendement voorgesteld door mevrouw Anny De Maght-Aelbrecht en mevrouw Dominique Guns strekt ertoe in § 1, vierde lid, op de eerste regel, na het woord "bepaald" de woorden ", of indien zijn wil door alle middelen van rechte met inbegrip van getuigen kan worden aangetoond," in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 16*). Mevrouw *Dominique Guns* verklaart dat de overledene in vele gevallen vooraf reeds zijn wens heeft ter kennis gebracht via een andere wijze dan een schriftelijke verklaring die speciaal daartoe werd opgesteld. Dit kan blijken uit andere geschreven verklaringen (dagboek, brieven, enzovoort) of uit mondelinge verklaringen ten overstaan van derden. Ook deze elementen moeten in aanmerking worden genomen als wilsuitdrukking ten aanzien van de asbestemming.

Een amendement voorgesteld door de heer Jan Penris en mevrouw Hilde De Lobel en de heren Christian Verougstraete, Frans Wymeersch en Roland Van Goethem strekt ertoe in § 1, vierde lid, op de vierde regel, na het woord "voogd", de woorden "of van de nabestaanden die de zorg van de crematie op zich hebben genomen" in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 17*). Mevrouw Hilde De Lobel verklaart dat dit amendement in dezelfde richting gaat als de vorige amendementen, hoewel amendement nr. 17 het verst gaat. In amendement nr. 18 is er enkel sprake

van nabestaanden en familie in de eerste graad. Volgens de spreker komt men dan in conflict met andere artikels van dit decreet waarin er sprake is van feitelijke gezinsvormen. Vandaar is het niet aangewezen zich te beperken tot bloedverwanten. Ook andere nabestaanden dan de reeds genoemde kunnen in het rouwverwerkingsproces baat hebben bij de hier geboden mogelijkheden. Wat amendement nr. 16 betreft schaart mevrouw De Lobel zich achter het standpunt van de minister dat die bepaling aanleiding kan geven tot allerlei niet-wenselijke procedures.

De *minister* verklaart dat hij wil vasthouden aan de tekst die langdurig werd voorbereid en die door de Vlaamse regering werd goedgekeurd.

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 12 stemmen tegen 3.

Na een schorsing van de vergadering voor overleg, verklaart de heer *Bart De Smet* amendement nr. 18 in te trekken. Gelet op de gevoeligheid van dit onderwerp en met het oog op degelijk decreetgevend werk, wordt het amendement voorlopig ingetrokken. Met de meerderheidsfracties is immers overeengekomen dat er voorafgaand aan de plenaire bespreking van dit ontwerp van decreet nog een overleg zal plaatshebben ten einde tot een zo goed mogelijke tekstaanpassing te komen.

Mevrouw *Dominique Guns* bevestigt dat engagement en verklaart om dezelfde redenen amendement nr. 16 in te trekken.

De heer *Johan De Roo* wenst nog extra te benadrukken dat amendement nr. 18 wordt ingetrokken met het oog op het indienen van een nieuw amendement over dat onderwerp in plenaire zitting. Indien er daaromtrent geen volledige overeenstemming kan worden bereikt, zal het nu ingetrokken amendement opnieuw worden ingediend.

De heer *Jan Penris*, commissievoorzitter, merkt op dat dit reglementair geen enkel probleem schept.

De *minister* bevestigt eveneens het engagement inzake overleg met het oog op een nieuw amendement op artikel 24, § 1, vierde lid, en voegt eraan toe dat de betrokkenen er zich ook toe hebben verbonden geen tweede lezing te zullen aanvragen.

De heer *Jan Penris* neemt akte van het feit dat de meerderheidsfracties en CD&V er zich toe hebben verbonden geen tweede lezing te zullen vragen in de plenaire zitting als daar nieuwe amendementen worden aangenomen. Naar aanleiding van de vraag

van de heer *Francis Vermeiren* wat het Vlaams Blok in voorkomend geval zal doen, antwoordt de heer *Jan Penris*, na een nieuwe schorsing van de vergadering, dat hij het te verwachten amendement op zijn inhoud wenst te beoordelen om dan te zien of dat in voldoende mate aan de bekommernissen van zijn fractie voldoet. Die bekommernis is bekend via amendement nr. 17. Als het in te dienen amendement in die richting gaat, is er geen tweede lezing te verwachten. In het andere geval behoudt de heer *Penris* zich het recht voor eventueel een tweede lezing te vragen.

De heer *Mark Van der Poorten* meent dat er nog een amendement moet worden ingediend op § 1 waar er sprake is van "binnen de omheining van" de begraafplaats. Samengelezen met het amendement op artikel 2, derde lid, zouden die vier woorden best worden geschrapt.

Een amendement voorgesteld door de heren *Dirk De Cock*, *Cis Schepens*, *Dirk Holemans* en *Marcel Logist* en mevrouw *Dominique Guns* strekt ertoe in § 1, op de tweede en derde regel, de woorden "binnen de omheining van" te vervangen door het woord "op" (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/4, amendement nr. 21*). De heer *Dirk De Cock* stelt dat de verplichting om een begraafplaats te omheinen door dit decreet wordt opgeheven.

Amendement nr. 21 wordt aangenomen met 15 stemmen.

Het geamendeerde artikel 24 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 7 onthoudingen.

AFDELING IV

Graftekens

Artikel 25

Een amendement voorgesteld door de heer *Jan Penris* en mevrouw *Hilde De Lobel* en de heren *Christian Verougstraete*, *Frans Wymeersch* en *Roland Van Goethem* strekt ertoe in het tweede lid, op de vijfde regel, na het woord "materialen", de woorden "..., zonder daarbij de mogelijkheid van ongelijkvormigheid die uiting kan geven van de overtuiging die de gestorvene bij leven beleden heeft te miskennen" toe te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1864/3, amendement nr. 19*). Mevrouw *Hilde De Lobel* verklaart dat hiermee wordt tegemoet gekomen aan de bekommernissen

van de Raad van State zoals tot uiting gebracht in het 'arrest-Kinrooi' van 7 juli 1975.

Amendement nr. 19 wordt verworpen met 8 stemmen tegen 3 bij 4 onthoudingen.

Het artikel wordt aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 26

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

HOOFDSTUK III

Slotbepalingen

Artikelen 27 tot 31

Deze artikelen worden zonder opmerkingen aangenomen met 12 stemmen bij 3 onthoudingen.

5. Eindstemming

De heer *Bart de Smet* verklaart dat zijn fractie zich bij de eindstemming zal onthouden in afwachting van de besprekingen over een eventuele amendering van artikel 24, § 1, vierde lid, wat wellicht zal leiden tot steun van zijn fractie voor het decreet tijdens de plenaire stemming.

Het geamendeerde ontwerp van decreet op de begraafplaatsen en de lijkbezorging wordt aangenomen met 8 stemmen bij 7 onthoudingen.

De verslaggever,

De voorzitter,

Anny DE MAGHT-AELBRECHT Jan PENRIS

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Artikel 3

HOOFDSTUK I

Begraafplaatsen

AFDELING I

Gemeentelijke of intergemeentelijke
begraafplaatsen en crematoria

Artikel 1

Dit decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Artikel 2

Iedere gemeente moet over ten minste één begraafplaats beschikken. Meerdere gemeenten kunnen zich evenwel verenigen om over een gemeenschappelijke begraafplaats te beschikken.

Enkel een gemeente of een intergemeentelijk samenwerkingsverband kan een crematorium oprichten en beheren.

Iedere begraafplaats en ieder intergemeentelijk crematorium moeten over een urnenveld, een strooiweide en een columbarium beschikken.

In afwijking van het voorgaande lid, kan evenwel tussen de gemeente die een begraafplaats beheert en het intergemeentelijke samenwerkingsverband dat een aangrenzend intergemeentelijk crematorium beheert een overeenkomst worden afgesloten waarin bepaald wordt dat het urnenveld, de strooiweide en het columbarium van de gemeentelijke begraafplaats ter beschikking van het aangrenzende intergemeentelijke crematorium wordt gesteld.

Behoudens het verlenen van een concessie, is de begraafing van een stoffelijk overschot of de begraafing van een asurn of de bijzetting ervan in een columbarium op de gemeentelijke of intergemeentelijke begraafplaats kosteloos voor de personen die ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters, het vreemdelingen- of wachtregister van de gemeente, respectievelijk de gemeenten die deel uitmaken van het intergemeentelijke samenwerkingsverband. Dit geldt eveneens voor de uitstrooiing van de as.

De Vlaamse regering bepaalt de criteria voor de oprichting en het beheer van de begraafplaatsen en de crematoria. Ze organiseert de controle op de naleving van deze criteria.

Artikel 4

Gemeentelijke begraafplaatsen en crematoria vallen onder het gezag, de politie en het toezicht van de gemeenteoverheden, die ervoor zorgen dat er geen wanorde heerst, dat er geen handelingen in strijd met de eerbied voor de doden worden verricht en dat het ontgraven enkel kan met toestemming.

De Vlaamse regering bepaalt de nadere regelen inzake opgravingen.

Op de intergemeentelijke begraafplaatsen en in de intergemeentelijke crematoria worden de in het eerste lid bedoelde bevoegdheden uitgeoefend door de overheid van de gemeente waar de begraafplaats of het crematorium ligt.

Artikel 5

§ 1. Wanneer nieuwe voor begraving bestemde ruimten aangelegd zijn, bepaalt de gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband de datum waarop niet meer begraven wordt op de oude begraafplaatsen. Een afschrift van deze beslissing wordt tot de definitieve ontruiming van de begraafplaats aan de ingang ervan uitgehangen.

De oude begraafplaatsen worden in de staat gelaten waarin ze zich bevinden. Gedurende ten minste tien jaar mag er geen gebruik van worden gemaakt.

Na verloop van de in het voorgaande lid bepaalde tijd of ten minste tien jaar na de laatste begraving, waarbij de inschrijving in het begrafenisregister als bewijs geldt, kan de gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband beslissen een andere bestemming te geven aan de oude begraafplaatsen.

§ 2. Met toepassing van § 1 wordt een perceel van dezelfde grootte als het geconcedeerde op de nieuwe begraafplaats voorbehouden als enige belanghebbende daartoe een aanvraag indient.

De gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband bepaalt de voorwaarden inzake overbrenging, zonder dat deze voorwaarden kunnen inhouden dat de belanghebbenden de overbrenging van de stoffelijke resten moeten vergoeden.

AFDELING II

Concessies

Artikel 6

De gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband kan op de gemeentelijke, respectievelijk intergemeentelijke begraafplaatsen grafconcessies of concessies voor columbaria verlenen.

Wanneer het gaat om een gemeentelijke begraafplaats kan de gemeenteraad die bevoegdheid aan het college van burgemeester en schepenen opdragen.

Eenzelfde concessie kan dienen voor de aanvrager, zijn echtgenoot, zijn bloed- of aanverwanten evenals voor allen daartoe aangewezen door de concessiehouder en die daartoe bij de gemeentelijke overheid hun wil te kennen hebben gegeven. Wanneer iemand overlijdt terwijl hij op dat ogenblik een feitelijk gezin vormde, kan de overlevende een concessie aanvragen.

Een concessieaanvraag mag worden ingediend ten behoeve van een derde en van diens familie.

Artikel 7

§ 1. De concessies worden voor ten hoogste vijftig jaar verleend.

§ 2. Op aanvraag worden opeenvolgende hernieuwingen toegestaan voor de bepaalde tijd verstrekken is.

De hernieuwingen kunnen enkel geweigerd worden indien blijkt dat op het moment van de aanvraag de concessie verwaarloosd is.

Minstens een jaar voor het verstrijken van de concessie of van de hernieuwingen ervan, maakt de burgemeester of zijn gemachtigde of het bevoegde

orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband een akte op waarbij eraan herinnerd wordt dat een aanvraag om hernieuwing bij hem moet toekomen.

Een afschrift van deze akte wordt een jaar lang zowel bij het graf als aan de ingang van de begraafplaats uitgehangen.

Als er geen aanvraag voor een hernieuwing is gedaan, vervalt de concessie.

§ 3. Indien erom verzocht wordt voor het verstrijken van de vastgestelde termijn, neemt een nieuwe termijn een aanvang vanaf elke nieuwe bijzetting in de concessie. Als er geen hernieuwing wordt aangevraagd tussen de datum van de laatste bijzetting in de concessie en het verstrijken van de periode waarvoor deze werd verleend, blijft het graf bestaan gedurende een termijn van tien jaar die begint te lopen op de datum van het overlijden, indien dit overlijden zich minder dan tien jaar voor het verstrijken van de concessie heeft voorgedaan.

Artikel 8

De gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband stelt het verschuldigde bedrag en de voorwaarden voor het verlenen van de concessie vast.

In de gevallen bedoeld in artikel 7, § 2, eerste lid, en § 3, wordt het verschuldigde bedrag, dat door de gemeente of het intergemeentelijke samenwerkingsverband gevorderd kan worden, proportioneel berekend op het aantal jaren dat de vervaldatum van de vorige concessie overschrijdt.

Artikel 9

Telkens na vijftig jaar, en zonder vergoeding, kan de altijddurende concessie die krachtens het keizerlijk decreet van 23 prairial jaar XII werd verleend voor de inwerkingtreding van de wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging, op aanvraag hernieuwd worden.

Voor deze hernieuwing is de procedure bedoeld in artikel 7, § 2, derde tot en met vijfde lid, van dit decreet van toepassing.

Artikel 10

De geconcedeerde graven moeten onderhouden worden.

Onderhoudsverzuim dat verwaarlozing uitmaakt, staat vast als het graf doorlopend onzindelijk, door plantengroei overwoekerd, vervallen, ingestort of bouwvallig is.

De verwaarlozing wordt geconstateerd in een akte van de burgemeester of zijn gemachtigde of van het bevoegde orgaan van de intergemeentelijke begraafplaats. Die akte wordt een jaar lang bij het graf en aan de ingang van de begraafplaats uitgehangen.

Na het verstrijken van die termijn en bij niet-herstelling kan de gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband een einde maken aan de concessie. De gemeenteraad kan die bevoegdheid opdragen aan het college van burgemeester en schepenen.

HOOFDSTUK II

Lijkbezorging

AFDELING I

Kisting en vervoer van lijken

Artikel 11

De stoffelijke overschotten moeten in een doods-kist of ander lijkomhulsel geplaatst worden.

Het gebruik van doodskisten, foedralen, doodswaden, producten en procédés die de natuurlijke en normale ontbinding van het lijk of de crematie beletten, is verboden.

Een balseming of enige andere conserverende behandeling, voorafgaandelijk aan de kisting, kan in de door de Vlaamse regering bepaalde gevallen toegestaan worden.

De Vlaamse regering omschrijft de in het tweede lid bedoelde voorwerpen en procédés, alsook de voorwaarden waaraan een doods-kist of ander lijk-omhulsel moet beantwoorden.

Artikel 12

De burgemeester of zijn gemachtigde mag de kisting bijwonen.

Artikel 13

Het toezicht op lijkstoeten berust bij de gemeente-overheid, die ervoor zorgt dat ze ordelijk, welvoeglijk en met de aan de doden verschuldigde eerbied verlopen.

Niet-gecremeerde stoffelijke overschotten moeten individueel met een lijkwagen of op een passende wijze worden vervoerd.

De Vlaamse regering bepaalt de voorwaarden onder dewelke hiervan kan worden afgeweken.

Artikel 14

Er wordt in een behoorlijke wijze voorzien in de lijkbezorging van behoeftigen, onverminderd de toepassing van artikel 15, § 1. De daaruit voortvloeiende kosten zijn ten laste van de gemeente van het Vlaamse Gewest waar zij in de bevolkingsregisters, het vreemdelingen- of wachtregister zijn ingeschreven.

Artikel 15

§ 1. Elkeen kan tijdens zijn leven vrijwillig een schriftelijke kennisgeving van zijn laatste wilsbeschikking inzake de wijze van lijkbezorging, hetzij begraven, hetzij verstrooien of bewaren van de as na crematie, hetzij op de wijze en volgens de nadere regels bepaald door de Vlaamse regering, evenals het ritueel van de levensbeschouwing volgens dewelke de uitvaartplechtigheid moet verlopen, richten tot de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn gemeente.

Deze laatste wilsbeschikking wordt gelijkgesteld met de aanvraag tot toestemming tot crematie als bedoeld in artikel 20, § 1, of met de akte, bedoeld in artikel 20, § 2.

Indien het overlijden in een andere gemeente van het Vlaamse Gewest dan die van de hoofdverblijfplaats heeft plaatsgehad, moet de gemeente van de hoofdverblijfplaats zonder verwijl op aanvraag van

de gemeente waarin het overlijden heeft plaatsgehad, informatie betreffende de in het tweede lid bedoelde laatste wilsbeschikking verzenden.

§ 2. Levenloos geboren kinderen die de wettelijke levensvatbaarheidsgrens nog niet hebben bereikt, worden na een zwangerschapsduur van ten volle 12 weken op verzoek van de ouders begraven of gecremeerd. De Vlaamse regering kan nadere regels bepalen met betrekking tot het begraven en cremieren van levenloos geboren kinderen.

AFDELING II

Begraving

Artikel 16

§ 1. Alleen op gemeentelijke of intergemeentelijke begraafplaatsen mag worden begraven.

§ 2. Op particuliere begraafplaatsen die bestonden op het tijdstip waarop dit decreet in werking treedt, mag echter verder worden begraven.

Voor particuliere begraafplaatsen gelden de artikelen 4 en 17 van dit decreet.

§ 3. Afwijkingen van het bepaalde in § 1 kunnen worden toegestaan door de Vlaamse minister, bevoegd voor het gezondheidsbeleid, op voorstel van de burgemeester van de gemeente waar de begraving zal plaatshebben.

De minister mag de afwijking slechts toestaan op een op godsdienstige of filosofische overwegingen berustend verzoek, behalve als redenen van hygiëne en volksgezondheid dat niet toelaten.

Artikel 17

§ 1. De begraving kan plaatshebben in volle grond, in een grafkelder of bovengronds. In afwijking van artikel 2, vijfde lid, kan de gemeente of het intergemeentelijke samenwerkingsverband een vergoeding tegen kostprijs voor de grafkelder vragen.

§ 2. De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels volgens dewelke de begravingen in volle grond, in een grafkelder of bovengronds moeten gebeuren.

De rouwenden zijn gerechtigd bij het gehele verloop van de begrafenis aanwezig te zijn.

Artikel 18

Een niet-geconcedeerd graf wordt minstens tien jaar bewaard.

Dergelijk graf mag enkel verwijderd worden nadat gedurende een jaar een afschrift van de beslissing tot verwijdering, zowel bij het graf als aan de ingang van de begraafplaats, werd uitgehangen.

Onverminderd de naleving van de laatste wilsbeschikking inzake de wijze van lijkbezorging overeenkomstig artikel 15, beslist de gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijk samenwerkingsverband welke bestemming gegeven moet worden aan resten die aangetroffen worden binnen de omheining van de begraafplaats.

AFDELING III

Crematie

Artikel 19

§ 1. Voor crematie is een toestemming vereist die wordt verleend door :

- 1° de ambtenaar van de burgerlijke stand waar het overlijden werd vastgesteld, indien dat overlijden in een gemeente van het Vlaamse Gewest heeft plaatsgehad ;
- 2° de procureur des Konings van het arrondissement van de plaats waar zich ofwel het crematorium ofwel de hoofdverblijfplaats van de overledene bevindt, indien het overlijden heeft plaatsgehad buiten een gemeente van het Vlaamse Gewest.

§ 2. Voor crematie na opgraving is de door artikel 4 bedoelde toestemming tot opgraving vereist.

Na het verlenen van de toestemming tot opgraving wordt de aanvraag voor toestemming tot crematie doorgestuurd aan de procureur des Konings van het arrondissement van de plaats waar het crematorium of de hoofdverblijfplaats van de aanvrager is gevestigd, van de plaats van overlijden of van de plaats waar het stoffelijke overschot begraven is.

Bij deze aanvraag voor toestemming dient in voorkomend geval een attest van registratie in de bevolkingsregisters van de laatste wilsbeschikking van de overledene inzake de wijze van lijkbezorging gevoegd te worden.

De procureur des Konings aan wie de aanvraag gericht is, kan aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de plaats waar het overlijden vastgesteld werd, vragen hem een dossier dat het in artikel 77 of in artikel 81 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde attest bevat, over te zenden. Indien dit attest ontbreekt, wordt daarvan door de betrokken ambtenaar de reden opgegeven.

De toestemming tot crematie wordt geweigerd of toegestaan door de procureur des Konings aan wie de aanvraag tot crematie gericht is.

Artikel 20

§ 1. Iedere aanvraag tot toestemming wordt onderkend door degene die bevoegd is om in de lijkbezorging te voorzien of door zijn gemachtigde.

§ 2. De toestemming moet door de ambtenaar van de burgerlijke stand of door de procureur des Konings geweigerd worden als de overledene in een akte, die voldoet aan de voorwaarden inzake bekwaamheid en gesteld is in de vorm van de akten van uiterste wil, zijn voorkeur voor een andere wijze van lijkbezorging te kennen heeft gegeven, of als hij kennis heeft gekregen van het verzoek bedoeld in § 4 van dit artikel.

§ 3 Onverminderd het bepaalde in § 2 van artikel 21, mag de toestemming niet verleend worden voor het verstrijken van een termijn van vierentwintig uur, die ingaat met de ontvangst van de aanvraag tot toestemming.

§ 4. Iedere persoon die bij het verlenen of de weigering van de toestemming belang heeft, kan daartoe bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg een verzoek indienen.

De bevoegde voorzitter is die van de plaats waar de aanvraag om toestemming werd ingediend. Van het verzoek wordt kennis gegeven aan de partijen, die bij het verlenen of de weigering van de toestemming belang hebben, alsmede aan de ambtenaar van de burgerlijke stand of aan de procureur des Konings, bij wie de aanvraag tot toestemming werd ingediend.

Het verzoek wordt behandeld en beoordeeld als in kort geding, het openbaar ministerie gehoord.

Artikel 21

§ 1. Bij de aanvraag tot toestemming moet een attest worden gevoegd waarin de behandelende geneesheer of de geneesheer die het overlijden heeft vastgesteld, vermeldt of het overlijden te wijten is aan een natuurlijke of gewelddadige of verdachte of niet vast te stellen oorzaak.

Als de aanvraag het lijk van een in een gemeente van het Vlaamse Gewest overleden persoon betreft, en de in het bovenstaande lid bedoelde geneesheer heeft bevestigd dat het om een natuurlijk overlijden gaat, dan moet bovendien het verslag worden bijgevoegd van een beëdigd geneesheer die door de ambtenaar van de burgerlijke stand is aangesteld om de doodsoorzaken na te gaan. In dat verslag wordt vermeld of het overlijden te wijten is aan een natuurlijke of gewelddadige of verdachte of niet vast te stellen oorzaak.

Het ereloon en alle daaraan verbonden kosten van de door de ambtenaar van de burgerlijke stand aangestelde geneesheer vallen ten laste van het gemeentebestuur van de gemeente van het Vlaamse Gewest waar de overledene in de bevolkingsregisters, het vreemdelingen- of wachtregister is ingeschreven.

§ 2. De ambtenaar van de burgerlijke stand moet het dossier aan de procureur des Konings van het arrondissement zenden wanneer omstandigheden het vermoeden van een gewelddadige of verdachte of niet vast te stellen oorzaak van overlijden wettigen of wanneer de geneesheer in een van de onder § 1 voorgeschreven documenten, niet heeft kunnen bevestigen dat er geen tekens of aanwijzingen van een gewelddadige of niet vast te stellen oorzaak van overlijden zijn.

In dat geval kan toestemming tot crematie eerst worden verleend nadat de procureur des Konings aan de ambtenaar van de burgerlijke stand heeft laten weten dat hij er zich niet tegen verzet.

Artikel 22

De procureur des Konings handelt zoals voorgeschreven is in artikel 81 van het Burgerlijk Wetboek.

De persoon die bevoegd is om in de lijkbezorging te voorzien, kan de lijkschouwing steeds doen bijwonen door een geneesheer van haar of zijn keuze.

Artikel 23

De Vlaamse regering bepaalt de nadere regels volgens dewelke de crematie verloopt.

Artikel 24

§ 1. De as van gecremeerde lijken kan in urnen worden geplaatst die op de begraafplaats worden begraven of in een columbarium worden bijgezet.

De as van gecremeerde lijken kan op een van de volgende plaatsen worden uitgestrooid :

- 1° op een daartoe bestemd perceel van de begraafplaats ;
- 2° op de aan het grondgebied van België grenzende territoriale zee onder de voorwaarden die de Vlaamse regering bepaalt.

De as van de overledene wordt met respect en eerbied behandeld en kan geen voorwerp uitmaken van een commerciële activiteit, met uitzondering van die activiteiten die verband houden met het uitstrooien of begraven van de as of met het overbrengen ervan naar de plaats waar de as bewaard zal worden.

Indien de overledene dit schriftelijk heeft bepaald of op verzoek van de ouders indien het om een minderjarige gaat, of, in voorkomend geval, op verzoek van de voogd, kan de as van gecremeerde lijken :

- 1° worden uitgestrooid op een andere plaats dan de begraafplaats. Deze uitstrooiing kan evenwel niet gebeuren op het openbaar domein, uitgezonderd de begraafplaats bedoeld in het eerste lid en het tweede lid. Indien het een terrein betreft dat niet in eigendom is van de overledene of zijn nabestaanden, is een voorafgaande, schriftelijke toestemming van de eigenaar van het betrokken terrein vereist ;
- 2° worden begraven op een andere plaats dan de begraafplaats. Deze begraafplaats kan evenwel niet gebeuren op het openbaar domein, uitgezonderd de begraafplaats bedoeld in het eerste en

het tweede lid. Indien het een terrein betreft dat niet in eigendom is van de overledene of zijn nabestaanden, is een voorafgaande, schriftelijke toestemming van de eigenaar van het betrokken terrein vereist ;

- 3° in een urne ter beschikking worden gesteld van de nabestaanden om te worden bewaard op een andere plaats dan de begraafplaats. Indien er een einde komt aan de bewaring van de as op een andere plaats dan de begraafplaats, wordt de as door toedoen van de nabestaande die er de zorg voor heeft of zijn erfgenamen in geval van diens overlijden, ofwel naar een begraafplaats gebracht om er begraven, in een columbarium bijgezet of uitgestrooid te worden ofwel op de aan het grondgebied van België grenzende territoriale zee uitgestrooid te worden.

De persoon die de as in ontvangst neemt, is verantwoordelijk voor de naleving van deze bepalingen.

De Vlaamse regering kan nadere voorwaarden bepalen waaraan de in het vierde lid bedoelde bewaringen, begravingen of uitstrooiingen moeten voldoen.

§ 2. Onverminderd hetgeen is bepaald in § 1 kan, op verzoek van de echtgenoot en van de bloed- of aanverwanten in eerste graad, een gedeelte van de as van het gecremeerde lijk aan hen worden meegegeven.

AFDELING IV

Graftekens

Artikel 25

Tenzij de overledene anders heeft beschikt of zijn verwanten zich ertegen verzetten, heeft eenieder het recht op het graf van zijn verwante of vriend een grafteken te doen plaatsen zonder afbreuk te doen aan het recht van de concessiehouder.

De gemeenteraad of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband regelt de uitoefening van dat recht en inzonderheid alles wat betrekking heeft op de afmetingen van de graftekens en de aard van de te gebruiken materialen.

Artikel 26

§ 1. Wanneer aan een grafconcessie een einde wordt gemaakt of geen aanvraag tot overbrenging als bedoeld in artikel 5, § 2, is ingediend, worden de niet weggenomen graftekens en de eventueel nog bestaande ondergrondse bouwwerken eigendom van de gemeente of van het intergemeentelijke samenwerkingsverband.

Wanneer niet-geconcedeerde gronden voor nieuwe begravingen moeten worden gebruikt, wordt in de beslissing, bedoeld in artikel 18, tweede lid, tevens kennis gegeven van de termijn waarbinnen zij graftekens mogen wegnemen. Bij het verstrijken van die termijn, of van de toegestane verlenging ervan, worden de materialen eigendom van de gemeente of van het intergemeentelijke samenwerkingsverband.

De in het vorige lid bedoelde termijn wordt bepaald of verlengd door het college van burgemeester en schepenen of het bevoegde orgaan van het intergemeentelijke samenwerkingsverband die de begraafplaats beheert.

§ 2. Alleen het college van burgemeester en schepenen regelt de bestemming van het aan de gemeente toevallende materiaal. Het college van burgemeester en schepenen maakt hierbij een lijst op van graven met lokaal historisch belang die als kleine onroerende erfgoedelementen kunnen worden beschouwd. De graven op deze lijst dienen 50 jaar te worden bewaard en onderhouden door de gemeente-overheid. Deze termijn kan worden verlengd. Bij ontstentenis van deze lijst kan het initiatief tot de opmaak ervan genomen worden door de Vlaamse regering of haar gemachtigde. Deze lijst wordt bekrachtigd door het college van burgemeester en schepenen. De Vlaamse regering bepaalt de voorwaarden voor de lijsten van graven met lokaal historisch belang.

HOOFDSTUK III

Slotbepalingen

Artikel 27

De bepalingen van dit decreet doen geen afbreuk aan de gebruiken in verband met de bijzetting van leden van het vorstenhuis en in verband met de bijzetting van de hoofden van bisdommen in hun ka-

thedraal, noch aan de bepalingen betreffende de graven van militairen.

Artikel 28

Dit decreet doet geen afbreuk aan de toepassing van internationale verdragen.

De Vlaamse regering kan van de bepalingen van dit decreet afwijken met het oog op de bescherming van de bevolking tegen de gevaren van verspreiding van besmettelijke ziekten of van besmetting door ioniserende stralingen.

Artikel 29

Elke overtreding van de bepalingen van dit decreet wordt gestraft met de straffen, gesteld in artikelen 315, 340, 453 en 526 van het Strafwetboek.

Artikel 30

De wet van 20 juli 1971 op de begraafplaatsen en de lijkbezorging wordt opgeheven, met uitzondering van artikelen 15bis, § 2, tweede lid, 23bis en 32.

Artikel 31

Dit decreet treedt in werking op de eerste dag van de vijfde maand die volgt op de maand waarin het in het Belgisch Staatsblad is bekendgemaakt.